

Lammmas & vuohi

4/2010

Vuohiala
katsoo tulevaan

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Iranilaisen
lampurin arkea

Katsaus
vastustettaviin
tauteihin

Syksy
on keritsijän
sesonkia

PRO
Agria

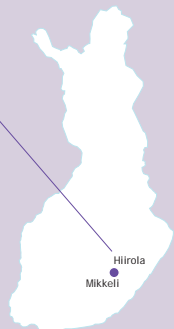
Villat meille - langat teille

Otamme vastaan hyvää suomalaista villaa kehrävättäväksi ja valmistamme siitä 60 vuoden kokemuksella **huovutusvillaa, tuplahahtuvaa, hahtuvalankaa** sekä **karsta- ja kampalankoja**. Vähintään 20 kg:n villaerästä valmistamme myös ns. oman erän karstalankaa.

PIRTIN KEHRÄÄMÖ OY JA TEHTAANMYYMÄLÄ

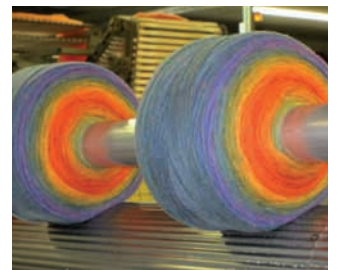
Kehräämöntie 2, 51520 Hiirola
puh. (015) 173 030
faksi (015) 173 225
kehraamo@pirtinkehraamo.fi
www.pirtinkehraamo.fi

TERVETULOA!

TEKEMISEN ILOA KAIKILLE syyspäiviin ja hämärtyviin iltoihin.

Nyt on aika ottaa puikot ja neulekoneet esille. Valmistetaan hurmaavia lahjoja itselle, perheelle ja ystäville 100% suomalaisesta villasta. Annetaan mielikuvitukselle rajattomat mahdollisuudet villanlämpöisin ajatuksin.

HYVÄT LAMPURIT, OSTORAJOITUKSEN keventämiseksi ja villan vastaanottomme kehittämiseksi kartoitamme Suomessa tuotetun lampaanvillan tarjonnan. Jätä loka-marraskuun aikana kirjatut tiedot tarjottavasta villastasi huomioiden rodun, värin ja kg-määrän. Käytä osoitetta toimisto@pirtinkehraamo.fi tai postiosoitettamme.

YLLÄTYSTARJOUKSIJA TEHTAANMYYMÄLÄSSÄ
JOULUA ODOTELLESSA

24 Katras viihtyy uudessa pihatossa

34 Karitsat mielessä pässi-valinnoissa

8 Parhaat huutokauppapässit vietiin käsistä

Laatua koukkuun

Niukka teurastuskapasiteetti on ollut lammasektorin kasvua rajoittava tekijä. Pian avattavat uudet lammasteurastamot Orimattilassa ja Kouvolassa avaavat eteemme valoisa näkymät, joissa lammasteurastamisen vision mukainen kasvu on mahdollinen.

Ensi vuoden alussa käyttöön otettava uusi laatuun sidottu tukielementti, teuraskaritoimien laatu- ja tuotantopalkkio, tulee tarpeeseen. Teuraaksi on tuotettava tasalaatuista ja riittävän raskasta karitsanruhoa ympäri vuoden, jotta lammasteurastamoiden toiminta mahdollistuu. Lihaksikas tuote ja toimitusvarmuus edesauttavat myös hintaneuvotteluissa kaupan kanssa.

Karitsanlihan tuottajahinta on noussut tasaisesti viime vuosina. Kehitystrendin on jatkuttava uudesta tukielementistä riippumatta, jotta tuotanto olisi taloudellisesti mahdollista heittelevien tuotantopanosien hintamaailmassa.

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT

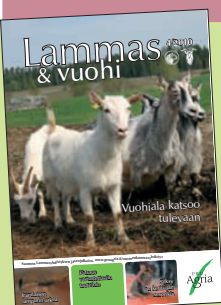
- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 8 Historiikkikatsaus
- 23 Parhaat päältä
- 27 Eläinlääkäri
- 28 Aidan toiselta puolen
- 29 10 Kysymystä
- 32 Kerittyä ja karstattua
- 33 Lammashaasta lautaselle

VUOHIPALSTA

- 13 Vuohet elämäntehtävänä
- 15 Yksinkertainen lypsy vuohilla
- 16 Vuohen on saatava kiipeillä

ARTIKKELIT

- 10 Internorden 2010
- 11 Lampaisten loisiin suhtauduttava vakavasti
- 18 Iranilainen lampuri jakaa samat ilot ja huolet
- 21 Kivennäistarvesuosituksiin tarpeellinen päivitys
- 24 Lampola toiveiden mukaan
- 26 Vastustettavat taudit
- 30 Kerintää maailmanennätysmiehen matkassa
- 31 Lampaankerinnän SM ratkottiin
- 34 Uuden lampurin mietteitä osa 5

Tilaushinta: 60 €/vuosikerta 2010 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi
Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
Kansikuva: Jarmo Vainionpää

Toimituksen osoite:
 Terhi Torikka
 Parkkarilankatu 30 E 3
 53200 Lappeenranta

Toimitus ja ilmoitusmyynti:
 Päätoimittaja:
 Pia Parikka
 Puh. 020 747 2451
 pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri:
 Terhi Torikka
 Puh. 040 752 6363
 terhi.torikka@gmail.com

Toimituskunta:
 Tapio Rintala
 Johanna Alamikkotervo
 Janne Jokela
 Eero Lehtinen
 Sebastian Nurmi
 Susanna Nuutinen
 Jan Suttle

ISSN 0785-7276

Seuraava lehti 5/2010:
 Ilmestyy 10.12.2010.
 Aineistot 29.10. mennessä.

Arvoisa Lamma ja vuohi -lehden lukija

Lamma- ja vuohitaloudelle on Suomessa runsaasti kasvumahdollisuuksia. Markkinoilla on tilaa kotimaiselle lampaanlihalle, jos vain tarjontaa saadaan lisättyä. Kotimaisen vuohenmaitotuotteiden kysyntä kasvaa kuluttajien kiinnostuessa entisestään lähiruusta.

Tuotannon nousu edellyttää alan kannattavuutta. Kannattavuutta voidaan parantaa myös tukipolitiikalla, mutta ennen kaikkea tuottajainhinoilla. Kotimaisia lamma- ja vuohituotteita ei voi myydä dumpattuna alehintaan. Ne ovat erittäin korkealaatuisia tuotteita, joista uskon kuluttajien olevan valmiita maksamaan.

Tukijärjestelmiä parannettu

Hallitus on tällä kaudella toteuttanut useita alan kehittämistä tukevia toimia. Nykyistä lihaksikkaampien karitsoiden tuottamiseen kannustetaan ensi vuonna käyttöön otettavalla teuraskaritsan laatupalkkiolla. EU:n uuhipalkkio säilyy edelleen. Kansallisen uuhituen karitointiväitimuksella pyritään osaltaan vaikuttamaan lampaanlihan tuotannon kasvuun.

Tuottajat ovat toivoneet eläinten hyvinvointitukea lampaille ja vuohille. Tuen mahdollisuutta on selvitetty, ja tarkoitus on saada tuki käyttöön seuraavan EU:n rahoituskauden alusta eli vuodesta 2014. Hyvinvointiin panostaminen lisää kuluttajien luottamusta kotimaiseen kotieläintuotantoon.

Suurpetovahingot korvataan

Suurpedot, lähinnä sudet ja karhut, ovat aiheuttaneet merkittävää vahinkoa joillekin lammastilallisille. Suurpedot ovat EU:n luontodirektiivillä vahvasti suojeltuja, joten niitä voi metsästää vain erittäin tiukkojen kriteerien täytyessä. Paikalliset riistanhoitopiirit jakavat alueittain ministeriön myöntämät suurpetojen metsästyskiintiöt.

Lupia jaettaessa on erittäin tärkeää ottaa huomioon vahinkoa aiheuttavien yksilöiden vähentäminen.

Riistanhoitopiireiltä voi saada suurpe-toaitarvikkeita sellaisiin kohteisiin, joissa vahingon todennäköisyys on suuri. Aidan rakennuskustannuksiin voi myös hakea maatalouden ympäristötukea silloin, jos tehdään sopimus arvokkaan perinnebiotoopin alkuraivauksesta.

Pienyritysten byrokratiaa kevennetään

Pienten ja keskisuurten elintarvikeyritysten byrokratiaa kevennetään. Asiaa selvitettiin Kolatun vuohijuustolan isännän *Janne Tolvin* johdolla. Säädöksiin asti muutoksia viedään vielä tällä hallituskaudella.

Lihantarkastuksen kehittämistä pohtinut työryhmä ehdotti elokuussa, että valtio tukisi pienteurastamoiden lihantarkastusta. Tarve pienteurastamoiden maksujen kohtuullistamiselle on suuri. Positiivista alalle on uuden lammasteurastamon perustaminen Etelä-Suomeen.

Elintarviketurvallisuusvirasto on pyrkinyt kehittämään saadun palautteen perusteella lamma- ja vuohirekisteriä käyttäjäystävällisemmäksi. Rekisteriin suunniteltujen toimintojen avulla rekisterin tietoja voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa esimerkiksi jalostusrekisterissä.

Yhteistyö lamma- ja vuohialan yrittäjien – niin maatalousyrittäjien kuin jatkojalostajien – sekä muiden alan toimijoiden kanssa on ollut erinomaista. Muun muassa teuraskaritsapalkkio syntyi tuottajien aloitteesta. Yhdes- sä toimien päästään tuloksiin.

Toivotan lehden lukijoille antoisaa syksyä ja menestystä toiminnassanne!

Sirkka-Liisa Anttila

maa- ja metsätalousministeri

Suomen Lammasyhdistys r.y. hallitus 2010

Tapio Rintala, puheenjohtaja, puh. 0500 257 280, tapio.rintala@co.inet.fi, Oripääntie 999, 21900 Yläne

Janne Jokela, varapuheenjohtaja, puh. 0440 876 530, jokelaj@nic.fi, Mäkelänmäentie 25, 68240 Ala-Viirre
Varajäsen: **Timo Heikkilä**, puh. (0400) 686 616, heikkila.timo@kotinet.com, Arolantie 88, 85200 Alavieska

Eero Lehtinen, puh. 050 4006 282, lehtinen.eero@gmail.com, Tavinjärventie 118, 71740 Tavinsalmi
Varajäsen: **Outi Sirola**, puh. 040 566 4153, outi@sirolantila.co, Sininentie 555, 82600 Tohmajärvi

Johanna Alamikkotervo, puh. 041 459 6657, johanna.alamikkotervo@gmail.com, Vanhalantie 17, 95300 Tervola
Varajäsen: **Matti Rissanen**, puh. 040 5311 788, matti.rissanen1@pp.inet.fi, Jeesiönratsutie 2785, 99770 Jeesiö

Sebastian Nurmi, puh. 050 581 0721, studio.sebastian@netlife.fi, Bovikintie 25, 10600 Raasepori
Varajäsen: **Lauri Leinonen**, puh. 0400 458 286, late@lampuri.fi, Koivusuontie 424, 32300 Mellilä

Susanna Nuutinen, puh. 050 340 5130, susanna.nuutinen@putkisalo.fi, Putkisalontie 172, 58900 Rantasalmi
Varajäsen: **Kaarin Knuuttila**, puh. 040 578 6317, skaarin.knuuttila@pp.inet.fi, Ahviontie 260, 46960 Muhniemi

Jan Suttle, puh. 0500 820 243, jansuttle@netscape.net, Vuohelantie 34, 38250 Roismala

Varajäsen: **Mikaela Ingo**, puh. 044 284 0532, mikaela.ingo@agrolink.fi, Staversbyväden 187 B, 66520 Veikars

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988

Johan Åberg
MTK maatalouslinja

Ajankohtaista lammastaloudessa

Suomen esitys EU:n yhteisen maatalouspolitiikan välitarkastuksen tuotantoon sidottujen 57 miljoonan euron tukien jakamisesta on käsitelty loppuun ja saanut lopullisen hyväksynnän komission virkamieskäsittelyssä.

EU:n erityistuet toimeenpannaan valtion ja maataloustuottajien keskusjärjestöjen (MTK ja SLC) kansallisen tuen neuvottelijoiden esityksen mukaisesti. Uutena tukimuotona otetaan käyttöön vuonna 2011 teuraskaritsoiden laatupalkkio.

Laatupalkkion on tarkoitus lisätä kotimaisen laadukkaan karitsanlihan tuotantoa. Tuen kokonaismäärä on 0,9 miljoonaa euroa vuodessa ja se maksetaan lammasta- ja vuohirekisteriin ilmoitetuista vähintään 18-kiloisia teurastuista karitsoista. EU:n maksama uuhipalkkio jatkuu ennallaan. Teuraskaritsoiden laatupalkkiosta annetaan tarkempia määräyksiä loppuvuodesta.

Viime vuonna hyväksyttiin uusi riistavahinkolaki ja siihen liittyen on äskettäin hyväksytty myös uusi asetust riistavahinkojen korvausarvoista. Lampaiden korvausarvoja korotettiin varsin merkittävästi uudistuksen yhteydessä. Uusilla sääöksillä on pyritty parantamaan viljelijöiden asemaa silloin kun tapahtuu suurpetovahinkoja. Tämä on tärkeää lammastalouden näkökulmasta, koska lammastalous on suurin kärsijä suurpetovahingoissa heti porotalouden jälkeen.

Uudistuksen jälkeenkin on edelleen muutamia epäkohtia jotka heikentävät lampureiden oikeusturvaa ja uhkaavat lammastalouden jatkuvuutta niillä alueilla joissa suurpetokanta on vahva. Suurpetojen vahingonkorvaukset korvaavat ainoastaan menetetyt eläimen arvon, mutta viljelijä joutuu itse huolehtimaan raatojen keräilystä ja toimittamisesta Honkajoelle. Tästä työstä pitäisi myös maksaa viljelijälle korvausta ja lainsäädäntö on

tältä osin korjattava pikaisesti.

Toinen epäkohta liittyy petoaitojen rakentamiseen. Valtio tukee suurpetoaitojen materiaalikustannuksia, mutta viljelijä joutuu itse vastaamaan rakentamisesta ja siihen liittyvistä kustannuksista. Myös petoaitojen ylläpito on työlästä ja aikaa vievää.

Myös häirikköeläinten kaatolupiin liittyy suuri epäkohta. Mikäli karhu on raadellut lampaita, häirikkökarhun lopettamiseen ei myönnetä lupaa, ellei kaikkia raatoja ole ensin poistettu ympäristöstä. Tämä johtuu siitä, että karhun lopettaminen tilanteessa jossa raatoja on edelleen lähiympäristössä, rinnastetaan haaskalta ampumiseen joka on kiellettyä. Tämä menettely viivästyttää tai estää häirikköyksilöiden poistamista ja altistaa lampaita uusille hyökkäyksille.

Tule ja tutustu uusiin tuotteisiimme

Italialaisen **Milkline**n kattava valikoima nyt tarjolla lammasta- ja vuohitiloille. Kauttamme saat esimerkiksi:

- lypsyasemat ja -laitteet kutuille
- juottoautomaatti karitsoille
- kerintäkoneet
- sähköiset aitausverkot.

Lisätiedot ja tilaukset:

Arto Huhtala
puh. 040 180 9492
arto.huhtala@smartfarm.fi

Katso kuvat ja esitteet osoitteesta
www.smartfarm.fi

Lukijat ääneen Lammas & vuohessa

Lammas & vuohi -lehden lukijat saavat pian äänensä nykyistä paremmin kuuluville, sillä lehdessä julkaistaan seuraavasta numerosta alkaen silloin tällöin lukijoiden lähettämiä tekstejä/mielipiteitä Paimenten pakinat -palsalla. Julkaisemistiheys määrittynyt lehden muun sisällön ja käytettävissä olevan sivutilan mukaan.

Tekstejä voi tarjota julkaistavaksi lähettämällä ne joko sähköpostilla terhi.torikka@gmail.com tai paperilla: Terhi Torikka, Parkkarilankatu 30 E 3, 53200 Lappeenranta.

Lähetettävien kirjoitusten tulee olla asiallisia ja hyvästä suomea tai ruotsia, maksimipituus on 4000 merkkiä. Toimitus pidättää oikeuden valita julkaistavat tekstit sekä tarvittaessa käsitellä niiden pituutta ja kieliasua.

Palstan teksteistä ei makseta juttupalkkioita.

Nyt näppikset ja kynät sauhuamaan!

Tuoretta satoa

KOONNUT: Terhi Torikka ja Pia Parikka

PETOVAHINKOKORVAUKSIIN KOROTUKSIA

MMM on päivittänyt petovahinkojen korvausta koskevan asetuksensa. Useille kotieläimille, mukaan lukien lampaat ja vuohet on määritetty käypä arvo, jonka mukaan korvaustaso muotoutuu.

Asetuksessa on aiemmasta poiketen arvoitettu myös petovahingon yhteydessä tapahtuneesta haavoittumisesta johtunut siitosarvon menetys. Korvaustasoksi on määritetty siitoseläimen ja teuraseläimen arvojen välinen erotus.

Nyt määritettyjä käypä arvoja sovelletaan myös vuonna 2009 tapahtuneiden petovahinkojen korvaustasojen arvioinnissa. Viime vuoden korvaustasojen arviointi ja korvausten maksu on määrä käynnistää kunnissa välittömästi asetuksen voimaantulon jälkeen.

Petovahinkojen ennaltaehkäisyyn ei ole viime vuosina riittänyt varoja, koska korvattavien petovahinkojen määrä on kasvanut. Ennaltaehkäisyyn käytettäviä rahoja suunnitellaan irrotettavaksi korvaukseen varatuista rahoista. Toteutuessaan muutos lisää riskialueella sijaitsevien lammastilojen petoaitojen rakentamisen tukemiseen käytävissä olevia varoja.

Eläinvahinkojen korvaamisessa käytettävät käyvät arvot

Vuohet ja lampaat

Siitoskilit	125
Lypsykutut	188
Siitospukit	175
Teuraslampaat	105
Siitoskaritsat	350
Siitossuuhet	431
Siitospässit	556

Vahingoittuneen eläimen siitosarvon menetys

Siitoseläimen ja teuraseläimen arvon erotus

Lähde: Suomen Säädöskokoelma 2010 N:o 791

Kuva: Pia Parikka

Petovahinkojen ennaltaehkäisyyn saattaa jatkossa olla käytettävissä aiempaa enemmän varoja.

Kuva: Tapio Rintala

Sudet tappoivat yhteensä 25 lammasta kahdella lammastilalla Yläneellä. Lisäksi 30 lammasta haavoittui. Myöhemmin sudet iskivät vielä kolmannellekin lammastilalle Yläneelle.

PETOVAHINKOJA LOPPUKESÄSTÄ

Kulunut kesä on tuonut mukanaan useita uutisoituja petovahinkoja lammastiloilla. Julkisuudessa ovat olleet esillä ainakin Yläneen susivahinkotapahtumat, joista yksi tapahtui Suomen Lammasyhdistyksen puheenjohtajan *Tapio Rintalan* kotitilalla, sekä karhujen tekemät tuhot Lapin itäosien lammastiloilla.

OPAS PETOVAHINKOJEN ENNALTAEHKÄISYYN

Suomussalmen kunnan hallinnoima Petotietohanke julkaisi vastikään alkutuotantotilallisille suunnatun Petovahinkojen ennaltaehkäisyoppaan. Oppaaseen on tiivistetty murusina maailmalla olevaa tietoa yleisimmistä ja tehokkaimmiksi koetuista menetelmistä maasuorpetojen aiheuttamien tuhojen ennaltaehkäisyyn alkutuotantotiloilla. Ennaltaehkäisevillä toimilla voidaan oikein ja huolellisesti toteutettuna tehokkaasti pienentää petovahinkoriskiä.

Petovahinkojen ennaltaehkäisyyn laadittu opas on luettavissa Suomen Lammasyhdistyksen verkkosivuilta:

www.proagri.fi/suomenlammasyhdistys > Tiedottaminen > Muuta > Petovahinkojen ennaltaehkäisyopas ladattavissa

Elintarvikealalle uusi nettikauppa

Vauhditus.fi on Suomen elintarvikealan uusi myyntipalvelu, jonka avulla jopa pieni lähiruuan tuottaja voi tehdä myyntityötä edullisesti ja tehokkaasti.

Se on suljettu myyntisivusto, jossa tavarantoimittajat luovat ilmoituksia tarjonnastaan ja kohdistavat ne haluamilleen ruokakaupoille. Ostajat näkevät vain heille suunnatut ilmoitukset eivätkä myyjät näe toistensa ilmoituksia.

Myyjä voi olla pieni paikallinen lähiruuan tuottaja tai vaikka suuren valtakunnallisen tavarantoimittajan myyntiedustaja. Ostajina palvelussa on ruokakauppiaita, jotka voivat vielä itsenäisesti päättää siitä mitä heidän kaupassaan myydään.

Sivustolle kehitetään parhaillaan erityistä lähiruuan tarjoamismallia pientoimittajia varten.

Työryhmä keskittäisi pienteurastamoiden lihan tarkastuksen

Maa- ja metsätalousministeriön työryhmä esittää pienteurastamoiden lihan tarkastuksen keskittämistä kunnista valtiolle. Työryhmä on jättänyt asiasta mietinnön maa- ja metsätalousministeri *Sirkka-Liisa Anttilalle*.

Nykyisin kunnat järjestävät pienteurastamoiden lihan tarkastuksen. Työryhmän mielestä keskittäminen on paras ratkaisu lihan tarkastuksen ja valvonnan laadun nostamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Lihan tarkastus voitaisiin siirtää kunnilta valtiolle, joko osaksi Eviran toimintaa tai yhden aluehallintoviraston tehtäväksi.

Työryhmä on myös pohtinut, miten lihan tarkastusmaksuja voitaisiin kohtuullistaa ja tasapuolistaa. Nykyisin maksut vaihtelevat suuresti sijaintikunnan mukaan. Työryhmä esittää, että pienteurastamoiden lihan tarkastusta tuettaisiin valtion varoista. Tukea tarvittaisiin noin 500 000 euroa vuodessa. Valtion tuki olisi helpointa järjestää keskitetyssä lihan tarkastusorganisaatiossa.

Työryhmän raportissa on lisäksi verrattu Suomen tilannetta on muihin maihin.

Ruotsissa valtio on myöntänyt lihan tarkastusmaksulle tukea kolmen vuoden siirtymäajan. Siirtymäaika päättyy tämän vuoden lopussa, eikä jatkosta ole tietoa.

Työryhmän taustana oli *Marjatta Rahkion* keväällä 2009 valmistunut raportti lihan tarkastuksen kehittämistarpeista.

KoneAgriassa lammasseminaari

KoneAgria 2010 -näyttely pidetään Jyväskylän Paviljongissa 20. - 23.10. Näyttelyn viimeisenä päivänä (la 23.10.) tarjolla on seminaari lammassammattilaisille sekä alasta kiinnostuneille.

Seminaarin sisältö noudattelee koko näyttelyn teemaa "Yrittäjyys ja yhteistyö". Kehityspäällikkö *Pia Parikan* (ProAgria Keskusten Liitto) aiheena on "Tulevaisuuden lammastalous Suomessa". Lampuri *Tapio Rintala* tarkastelee aiheita "Lampuri yrittäjänä". Pohjanmaan Lammasosuuskunnan toiminnanjohtaja *Raimo Näsi* kertoo kokemuksia lammastilojen yhteistyöstä ja puheenjohtajana toimii lampuri *Sinikka Linnakallio*.

Seminaari pidetään klo 11-13 ja sinne on kaikilla näyttelyvierailta vapaa pääsy.

KoneAgria on maatalouden ammattilaiselle suunnattu konenäyttely. Esillä on koneita ja laitteita kotieläintilojen tuotantorakennuksiin, mutta myös peltoviljelykoneita. Traktorimerkkejäkin on useita. Kone- ja laitevalmistajien lisäksi näyttelyssä on tuotantopanosien myyjiä, tuotteiden ostajia, rahoittajia, koulutuksen, neuvonnan ja viranomaisten edustajia.

Näyttelyn järjestävät ProAgria Farma ja ProAgria Keski-Suomi. Lisätiedot: www.koneagria.fi

Teksti: **Marjo Marttinen**

LAMMASTEURASTAMOVERKOSTOON KAIVATTUA TÄYDENNYSTÄ

Suomen lammasteurastamoverkosto saa kuluvaan syksyn aikana kaivattua lisäystä, kun uudet lammasteurastamot avaavat ovensa.

Vainion Teurastamo Oy:n Orimattilaan rakennettava uusi moduuliteurastamo tulee olemaan Suomen suurin lammasteurastamo 150-200 lampaan päiväteurastuskapasiteetillaan. Yksikössä teurastetaan lisäksi nautaa ja hevosta. Lisätietoja teurastamon verkkosivuilla: www.vainionteurastamo.fi

Kaarín Knuutilan luotsaama Muhniemen Lahtivaja Kouvolassa helpottaa erityisesti Itä- ja Kaakkois-Suomen lammasteurastustilannetta.

RYGJA YMPÄRIVUOTISEEN KARITSOINTIIN?

Kuva: Viola Fredin

Alun perin norjalaisen Rygjarodun soveltuvuudesta ympärivuotiseen karitsointiin on saatu lupaavia kokemuksia Leivonmäellä, jossa *Viola* ja *Kalevi Fredinin* katraaseen on syntynyt rygja-karitsoita kevään astutuksista. Kokeilua tullaan todennäköisesti jatkamaan myös tulevina vuosina.

Syyskaritsa Lola.

UUTTA TEXEL-VERTA MAAHAN

Loimaalainen lampuri Lauri Leinonen on tuonut kesällä Suomeen seitsemän texel-pässiä Tanskasta. Leinonen lupaa jälkeläisiä myyntiin syksyllä 2011. Lisätietoja löytyy tilan nettisivuilta: www.lampuri.fi

VÄLILUOKAT KÄYTTÖÖN TEURAILLE - RUHOJA E+ -LUOKKAAN

Teuraslampaiden ruhojen luokituksessa on voitu kuluvaan vuoden heinäkuun alusta alkaen käyttää EUROP-päluokkien väliin jääviä + ja -luokkia.

Lisäluokat on otettu käyttöön ainakin Atrian Kauhajoen teurastamolla, jossa osa *Veli Abolan* texelkaritsoista on yltänyt historialliseen E+ -luokkaan. Atrialla lisäluokilla ei ole vaikutusta luokituslisiin.

Tuoretta satoa

Teksti ja kuvat: **Pia Parikka**

Parhaat huutokauppapässit vietiin käsistä

Perinnöllisesti korkeatasoisen eläinaineksen arvostus on nousussa, osoittavat vuotuisen pässihuutokaupan myynti- ja hintatilastot.

Pässihuutokauppa palasi vuoden tauon jälkeen Ilmajoelle Koulutuskeskus Sedun alueelle. Tapahtuma huipensi Monipuolinen lammas ja vuohi -hankkeen kaksipäiväisen koulutuskokonaisuuden, jossa perehdyttiin lampaiden rakennearvostelun, esittämisen ja jalostamisen lisäksi vuohien ruokintaan.

Kilpahuudantaa ja huippuhintoja

Liekö vuoden tauolla, eläinaineksen merkitystä korostavilla alustuksilla tai karitsoiden teuraslaatua painottavalla uudella tukielementillä ollut vaikutusta siihen, että pässien ostajat olivat päättäväsellä tuulella. Hyvistä eläimistä huudettiin rodusta ja väristä riippumatta kilpaa aivan kunnolla.

Yleisö innostui tarjoamaan kaikkein kiivaimmin utajärveläisen *mty Tauriaisen* kasvattamasta valkoisesta suomenlammaspässistä 3. Pekko, jonka veroton kauppahinta nousi peräti 670 euroon. Lähes yhtä korkealle, 650 euroon, nousivat *VeliAbolan* kasvattamien texel-pässien kauppahinnat.

Kaikkien myytyjen pässien keskimääräinen kauppahinta oli 437 euroa. Uuteen kotiin astumaan päätyi 23 pässiä 31 kaupan olleesta eläimestä.

Maria Sjöbergin kasvattama ruskea suomenlammaspässit 23. Holman Einar myytiin pässihuutokaupassa Ilmajoella.

Maatalousyhtymä Tauriaisen kasvattamaa valkoista suomenlammaspässitä talutettiin huutokaupattavaksi joukolla. Vauhdittajana toimi lampaiden ulkomuototuomari David Williams Ruotsista.

Laatua ja monipuolisuutta

Vaikka parhaimpia päsejä ei jokaiselle huutajalle riittänytkään, oli tarjonta sukulinjojen ja eläinaineksen monipuolisuuden ansiosta vähintään riittävä.

Päsejä oli kaupan yhdeksästä valkeasta ja kolmesta ruskeasta suomenlampaan pässilinjasta sekä neljästä eri texelinjasta. Lisäksi myytävänä oli dorseteja, rygja ja kainuunharmaita. Tarjonta oli laaja myös eri eläintyyppien osalta.

Lämpimät kiitokset järjestäjille ja talokoolaisille monipuolisesta ja hienosti onnistuneesta tapahtumakokonaisuudesta. Tavataan taas ensi vuonna Ilmajoella huutokauppätunnelmissa!

Vielä vapaana olevien pässien tietoja voi selata Suomen Lammasyhdistyksen internet-sivuilla Eläinpörssi-palvelusta: www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Poimintoja **Ulla Savolaisen** kokoamasta historiikista vuosilta 1998–2008.

Kuuman koelampolan lakkauttamisen jälkeen Suomessa on ollut varsin niukasti mahdollisuuksia lampaiden ruokintatutkimuksiin. Tehdyt kokeet ovat olleet lähinnä laiduntutkimuksia.

Merkittävä ja lammasektorilla harvinainen saavutus oli MTT:n lampaiden ruokintatutkija Riitta Sormunen-Cristianin väittelemine tohtoriksi keväällä 2001. Väitösaie oli "Energia- ja valkuaisnormien soveltuvuus heinällä ja säilörehulla ruokittujen suomenlammassuuhien tuotantoon."

Jatkoa poiminnolle *Lammas & Vuohi* -lehden numerossa 5/2010.

11.-13.11.2010
Kouvola

Valtakunnalliset Lammaspäivät

Seminaari ja syyskokous: Kouvola-talo, Varuskuntakatu 11, 45101 Kouvola, puh. 020 615 8549, www.kouvola.fi

Majoitus ja illallinen: Cumulus Kouvola, Kouvolangatu 11, 45100 Kouvola, puh. 05 789 911, www.cumulus.fi

Torstai 11.11. Opintoretki

09:00 Lähtö Cumulus Kouvolaan

09:45 *Minna ja Jyrki Pitkänen,*
Kananjojan kartano

Ruskeita suomenlampaista ja kolmiroturisteytyskokeilua. Lampolana toimii remontoiden uudistettava kolmikerroksinen kivinavetta: keskikerroksessa tilat sadalle uuhelle, yläkerran muutostyöt vielä kesken.

11:15 *Päivi Väinölä,*

Väinölään lammasta- ja ratsutila

Suomenlampaankasvatusta uudessa 350 uuhien kylmälampolassa. Tilalla lisäksi Irlannincob-hevoskasvatusta ja ratsukoulutusta.

12:45 Lounas, Helkalan Ranssi

13:55 *Kaarin Knuuttiila,* Muhniemen lahtivaja
Uusi lammasteurastamo, jossa teurastetaan lampaiden lisäksi nautaa ja hirveä. Vuotuinen teurastuskapasiteetti 5 000 lammasta. Rahti-teurastusta, lihan paloittelua ja pakkausta sekä teuraseläinkauppaa.

16:15 *Samuli Näri,* Södra Rönnäs Gård
Luomukaritsan- ja -naudanlihantuotantoa, suoramyntiä ja maisemanhoitoa. Lampolana kustannustehokas 140 uuhien kevytrakenteinen muovilla katettu kaarihalli, jossa aperuokinta visiiriruokintapöydille.

19:00 Paluu Cumulus Kouvolaan
Osallistumismaksu 50 euroa (+ alv 23 %) sisältäen bussikuljetuksen, vierailukäynnit, retkilounaan ja suojavarusteet.

Perjantai 12.11. Teuraspaino K-18 kg -seminaari

09:45 Aamukahvi

10:00 Seminaarin avaus, *Pia Parikka*

10:15 Uusi tukielementti: teuraskaritoiden laatupalkkio, *Marika Lehtinen*

10:45 Potkua kasvuun nurmesta ja valkuaiskasveista, *Sari Peltonen*

11:30 Rypsi ja palkokasvit kasvun vauhdittajina

12:00 Lounas

13:00 Nuorena vitsa väännetään, *Sari Heltelä-Auvinen*

13:30 Paimentaen ränniin, *Severi Hirvonen*

14:00 Lyömätön aisapari: e-merkki ja digivaaka, *Janne Mäkinen*

14:30 Kahvi

15:00 Raskaita pikateuraita hybrideillä, *Pia Parikka*

15:30 Lisäkiloja kerien ja taktikoiden, *Johanna Rautiainen*

16:00 Teuraskypsäksi kolmessa kuukaudessa

16:45 Teurastamon terveiset ja kaksivaihekasvatuksen näkymät, Lallin Lammas Oy

17:15 Yhteenveto ja keskustelua

17:30 Seminaarin päätös

Seminaarimaksu 90 € (+ alv 23 %) sisältäen ohjelman mukaisen koulutuksen, koulutusmateriaalit ja kokoustarjoilut.

19:30 Lampuri-illallinen, Huviretki, Cumulus Kouvola
Kermainen savuporokeitto
Bearnaise lohta ja pariisinperunoita
TAI härän ulkoflettä konjakkipippurikastikkeella ja perunapaistosta
Suklaabrowniekakkaa vaniljakastikkeella
Illallismaksu 25 €/hlö (+ alv 23 %)

Lauantai 13.11. Suomen Lammasyhdistyksen syyskokous

09:00 Kokouksen avaus, puheenjohtaja *Tapio Rintala,* Suomen Lammasyhdistys

09:15 Itä-Suomen lammastalouden kehittämisohjelma – Lampaanpidosta lammastalouteen, *Sari Heltelä-Auvinen,* ProAgria Etelä-Savo

09:45 Lammasturkisten rooli turkissektorilla, viestintäjohtaja *Päivi Mononen-Mikkilä,* Turkistuottajat Oyj

10:30 Ajankohtaista lammasta- ja vuohiturkiksista, PanFur

11:00 Ruotsalainen turkislammas Suomessa

11:30 Lounas 14 € (+ alv 23 %)

12:30 Vuoden 2010 lammastilan palkitseminen ja kunniakirjojen jako §4 Sääntömääräiset asiat

14:00 Päivien päätös

TERVETULO!

ProAgria Keskusten Liitto ja Suomen Lammasyhdistys

Viimeisin ohjelmaversio on nähtävissä Suomen Lammasyhdistyksen verkkosivuilla:

www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys. Oikeus ohjelmamuutoksiin pidätetään.

Sitovat ilmoittautumiset viimeistään 25.10.2010 ProAgria Keskusten Liittoon *Eila Peitsille:*

020 7472 404, eila.peitsi@proagria.fi. Tämän jälkeen osallistumismaksut +10 %.

Majoittuminen 1 hh: 60 €/vrk, 2 hh: 80 €/vrk. Hinta sisältää buffet-aamiaisen ja asiakassaunan.

Majoitus maksetaan suoraan hotelliin.

Lisätietoja ProAgria Keskusten Liitto, Pia Parikka, 040 482 5026, pia.parikka@proagria.fi.

PRO
Agria

InterNorden 2010: Pohjoimaiset lammaslähetytöt koolla Tanskassa - yhteistyötä lisättävä

InterNordenin tilavierailut tarjosivat mahdollisuuden perehtyä tanskalaisen eläin-
aineksen tasoon. Tanskalaiset texelit ja texel-risteytykset olivat erittäin muhkeita.

Lammassektorin ajankohtaiset asiat yli maiden rajojen puhuttivat Tanskan Fuglsangissa upeissa puitteissa järjestetyssä InterNorden 2010 -tapahtumassa. Koolla olivat isäntämaan lisäksi edustajat Färsearilta, Norjasta, Ruotsista ja Suomesta. Maiden välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa päätettiin lisätä.

Tekstit ja kuvat: **Pia Parikka**

Teurastusasiat, jalostusjärjestelmät, eläinrekisterit ja EU:n maatalouspolitiikka nousivat vahvasti esille InterNordenin keskusteluissa. Ongelmat ja kehitystrendit eri maissa muistuttavat toisiaan, mutta erojakin on.

Ajankohtaista lammastaloudesta Pohjoismaissa

Norja on säilyttänyt yli miljoonalla uuhellaan ja 14 000 lammastilallaan pohjoismaiden mahtimaan asemansa lammastaloudessa. Teurastus tapahtuu suurissa yksiköissä, joissa

kaikki ruhot luokitellaan. Indeksilaskennassa hyödynnetään valtavaa olemassa olevaa tietomassaa, erityisesti teurasluokitus ja -painotietoja. Karitsoille on mahdollista laskea luotettavat jalostusarvojen ennusteet sukulaisten teurastietojen perusteella, joten elävien eläinten jalostusvalintaa teurasominaisuuksissa voidaan tehdä todellisten teurastustulosten perusteella.

Lampaiden jalostusjärjestelmä hakee paikkaansa Tanskassa. Maalla on pitkät perinteet lampaanjalostuksessa, ja käytössä on lukuisia osaindeksejä. Maa on kiinnostunut pohjoismaisesta yhteistyöstä lampaanjalostuksessa.

Ruotsissa tehdään kokeellista ruokintatutkimusta lampailla. Tutkimustulokset ovat osin sovellettavissa myös Suomeen, ja tuloksista julkaistaan artikkeleita myös *Lammas & vuohi* -lehdessä. Lisäksi Ruotsi kehittää aktiivisesti lampaiden jalostusjärjestelmäänsä, ja lampaiden BLUP-indeksit saataneen maahan lähiaikoina.

Lammastalous on yksi Färsearien tärkeimmistä elinkeinoista. Perinteinen laajaperäinen lammastalous on saarilla yhä voimissaan, sillä Golfvirta pitää sääolot lampaiden laidunnukseen sopivina lähes ympäri vuoden. Tuotettu lampaanliha jatkojalostetaan saarella ilmakeivatuiksi perin-

Tanskan texel-kanta on äärimmäisen lihaksikasta. Eläinten liikuntakyky ja kestävyys nousevat lihaksikkaita eläimiä jalostettaessa jalostusvalinnan keskiöön.

neherkuiksi. Lampaanjalostuksessa ei ole käytettävissä keskitettyä järjestelmää.

Suomi jalostuksen kärkimaita

Suomi on edelläkävijämaa lampaiden indeksilaskentatiheydessä ja elävien eläinten teuraslaadun ennustamisessa. BLUP-indeksit lasketaan ympäri vuoden 2-3 viikon välein, kun muissa pohjoismaissa indeksejä lasketaan 1-2 kertaa vuodessa. Riittävän tiheä laskentarytmi mahdollistaa jalostusvalinnan eläinten omien tietojen perusteella.

Meillä käytössä olevat järjestelmät elävien eläinten selkälihakseen ja rasvan paksuuden UÄ-mittauksessa sekä elävien eläinten EUROP-luokituksessa tuloksista johdettuine BLUP-indekseineen ovat pohjoismaisittain ainutlaatuisia.

Maamme edustustolle tuli yllätyksenä, että muissa osallistujamaisissa viranomaisten ja tuotosseurannan

päällekkäistalennustilanteelta on välttytty olemassa olevien rekistereiden hyödyntämisen ansiosta.

Yhteistyö tarpeellista

Pohjoismaisen yhteistyön merkitys eri maiden välillä todettiin tarpeelliseksi, ja yhteistyömuotoja tullaan kehittämään. Maiden välillä päätettiin herätellä tiedonvälitystä maatalousharjoitteluun sopivista lammastiloista, jotta nuoret saisivat mahdollisuuden tutustua lammastalouteen Pohjoismaissa.

InterNordenin yhteydessä järjestettiin myös lampureille, lammasneuvojille, tutkijoille ja eläinlääkäreille suunnattu parasiittiseminaari, jonka annista kerromme Lammas & vuohi-lehdessä.

Seuraava InterNorden-tapaaminen järjestetään kesällä 2012 eksootisissa oloissa Färösaarilla. Tapahtuman teemana on laajaperäinen lammastalous.

Vuohien tuotosseuranta-rekisterit puhuttivat

Myös vuohet nousivat kansainvälisen yhteistyön hengessä mukaan keskusteluihin Tanskan InterNordenissa. Suomessa vuohitarkkailu loppui 2000-luvun alussa tilojen tuotosseurannasta luopumisen myötä. Aktiivisuuden hiipumisen taustalla lieeni vuohien eriyttäminen lypsykarjan tuotosseurantajärjestelmästä. Tämän jälkeen vuohien maitotuoto- ja polveutumistietoja ei ole koottu valtakunnalliseen tietokantaan.

Kiinnostus vuohien tuotosseuranta- ja jalostusjärjestelmää kohtaan on noussut viime vuosina, mutta järjestelmän uudelleenrakentaminen edellyttäisi korkeiden perustamis- ja ylläpitokustannusten vuoksi suurta tilajoukkoa. Kansainvälinen yhteistyö onkin noussut varteenotettavaksi vaihtoehdoksi vuohien tuotosseurannassa.

InterNorden internetissä:
www.faravelsforbundet.com/index.php/startside/internorden

Lampaiden loisiin suhtauduttava vakavasti

Loisiin on suhtauduttava vakavasti. Eläimet voivat ja kasvavat niiden vuoksi huonosti, ja ne aiheuttavat näin myös taloudellista tappiota tiloille.

Milla Alanco

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Lampaiden loiset olivat tapetilla kesäkuussa järjestetyssä Internorden-seminaarissa Tanskassa. Pohjoismaiset lammaspäivät ovat erinomainen tilaisuus saada tietoa eri maiden lammastalouden tilanteesta, tutkimustuloksista, kokemuksista sekä mahdollisuus yhdessä pohtia ja suunnitella lammastalouden kehittämiskohteita Pohjoismaissa.

Toisilta mailta voi oppia paljon. Esimerkiksi tutkimustulokset ovat Suomen kannalta arvokkaita, koska Suomessa ei ole resursseja lammastutkimukseen.

Loiset ovat viisaita

Seminaarin avannut tanskalainen eläinlääkäri *Heidi Enemark* totesi, että lampaiden loisiin pitää suhtautua vakavasti. Ne tuottavat taloudellista tappiota lammastiloille, koska eläimet voivat huonosti ja karitsoiden kasvut heikkenevät. Resistenttejä loiskantoja, joihin lääkkeitä eivät tehoa on paljon maailmalla, ja jo Pohjoismaissakin.

Lampailla yleisimpiä oireita ovat ripuli, kuolemat ja kuihtuminen, anoreksia ja anemia. Lääkintä- ja hoitokäytäntöihin on kiinnitettävä huomiota!

Neil Sargison Iso-Britanniasta kertoi, että erilaisissa ilmastoissa loiset käyttäytyvät eri tavoin ja eri maissa esiintyy erilaisia loisia. Pääperiaatteet loishäädöissä ovat kuitenkin samat ja niistä voi ottaa oppia.

Loiset pyrkivät elämään tasapainossa isäntänsä (eli lampaan) kanssa, mutta yleensä tasapaino järkkyy

kun tulee uusia loisia.

Loiset ovat viisaita, ne tekevät itselleen suotuisan ympäristön. Isoin sairastumisriski on karitsoilla ensimmäisellä laidunkaudella. Lämpötilan nousu ja kosteus lisäävät loisten määrää ja kokoa. Laitumella loisilla on siis sopivat olosuhteet, ja ne viihtyvät hyvin. Säävaihtelutkaan eivät haittaa, vaan monet loiset selviävät hengissä jopa 9-12 kuukautta.

Loistartunnan ajankohta

Karitsat saavat loistartunnan alkukesästä noin kolme-neljä viikkoa laidunnuksen aloituksesta ja loisten määrä lisääntyy koko ajan. Uuhilla taas loisongelmat kasvavat laitumien vaihdon yhteydessä, esimerkiksi viljelylaitumelta monivuotisille alaville laidunmaille siirryttäessä.

Suurimmassa riskiryhmässä aikuisista ovat lampaat, joiden vastustuskyky on heikentynyt: huonossa

KÄÄNNÄ

kuntoluokassa olevat, sairastuneet ja imettävät.

Loisten määrä kasvussa

Osa loisista aiheuttaa ripulia, toiset taas estävät muilla tavoin ravinteiden ja mineraalien imeytymistä. Loislajeilla on erilaiset elinkierron, esiintymisajankohdat ja -paikat. Loiset voivat esimerkiksi olla kuivana aikana pelon syvänteissä ja ojissa, mistä ne vesisateen jälkeen leviävät nopeasti.

Jotkut loiset aiheuttavat myös sisäkasvatuksessa kuolemia. Esimerkiksi keuhkomadot vievät nopeasti eläimen huonoon kuntoon. Kymmenen vuoden aikana maailman loistilanne on pahentunut paljon, monia loislajeja esiintyy runsaasti ja lisääntyvisä määrin. Joidenkin loislajien elinkierto kuuluu myös muita eläimiä. Esimerkiksi eräät loiset ottavat välisännäksi etanoita, joiden avulla ne pääsevät pääisäntäänsä. Karjanpito lisää loisia, koska sorkat muokkaavat maahan sopivia koloja, joissa munilla on suotuisat olosuhteet.

Paljon haittaa

Loistartunnan saaneilla lampailla esiintyy yleensä anemiaa, ja myös kivut voivat olla kovat. Lampailla on usein huono yleiskunto ja kuntoluokka, anoreksiaa, anemiaa, ödeemia ja kuolemia.

Loistartuntaan kuolleita lampaita ei saa haudata, vaan ne täytyy aina toimittaa raatokeräilyyn. Raatoautoa odottavat ruhot tuottavat usein ongelmia, jos koirat, kissat ja rotat pääsevät niihin käsiksi. Loiset voivat aiheuttaa myös eläimen sokeutumista, listeriaa, aivojen toimintahäiriöitä ja sydänkohtauksia.

LOISET JAETAAN KOLMEEN PÄÄRYHMÄÄN:

1. Nematodes – pyöreät madot (maha ja suolistomadot)
2. Trematodes – litteät madot
3. Cestodes – nauhamadot.

Loiset pesiytyvät eri osiin lampaan suolistoa lajista riippuen.

Ongelman selvittäminen

Ensin on etsittävä pääongelmat tuotannossa, sillä oireiden hoitaminen tulee kalliiksi; lisämineraalit, -kivennäiset ja varsinkin lääkkeet maksavat paljon.

On selvitettävä, saavatko eläimet riittävästi perusravintoa. Terveysten suunnittelu lähtee tilan toiminnan selvittämisestä, sitten vasta tehdään diagnoosi sairauksista ja lääkinnästä.

Ensin selvitetään huonokuntoiset eläimet ja tilan toimintatavat;

1. Miten ruokinta hoidetaan
2. Karitointiajankohdat
3. Eläintenhoito ja ryhmien koko
4. Sairaushuomiot
5. Sää ja olosuhteet

Kaiken tämän jälkeen kerätään näytteet. Jos ei oteta näytteitä, tulee helposti vääriä tai turhaa hoitoa. Väärä hoito tulee kalliimmaksi kuin näytteiden analysointi. Loishäätöä tai muuta lääkintää tehdessä pitää järjestää myös käsittelylaitteet niin, että eläinten käsittely pystytään tekemään huolellisesti. Esimerkiksi Uudessa-Seelannissa eläinten punnitus on yleistä ja siellä on isosta katraskoosta johtuen hyvät käsittelylaitteet.

Terveys edistää taloudellista tulosta

Eläinten terveys on todella tärkeä asia. Kun eläimet ovat terveitä, ne

LOISONGELMIEN EHKÄISYKEINOJA:

- Pidä ikäryhmät erikseen
- Vältä eläinten stressiä
- Älä ruoki maahan
- Hyvä kuivitus karsinoissa

tuottavat paremmin lihaa ja maitoa. Terveysten käytetty aika tulee siis rahana takaisin, koska jokainen ruokintapäivä maksaa. Punnitukset ovat erittäin tärkeitä, niiden avulla seurataan eläinten kasvua ja pystytään puuttamaan heikentyneeseen kasvuun ajoissa.

Oikeat lääkkeet

Oikeat lääkkeet kuhunkin loiseen valitaan näytteiden perusteella. Oikea annoskoko määritetään eläimen painon mukaan, ja ryhmässä lauman isoimman lampaan mukaan.

Samaan aikaan lääkityksen kanssa eläimet siirretään puhtaalle laitumelle. Jos sama laidun jatkuu, madot tulevat heti takaisin ja hoito on ollut turha. Karitsojen kannalta parasta on ottaa ne sisälle hoitoon, laittaa ulos takaisin vasta myöhemmin ja silloinkin puhtaalle laitumelle.

Laidunkierron suunnittelu on siis tärkeää. Väärin käytettynä lääkkeitä ei ole mitään hyötyä. Lääkkeiden rutiinilla omaisella säännöllisellä käytöllä on omat riskinsä. Eläimet eivät saa vastustuskykyä loisille, mutta loiset voivat tulla vastustuskykyiseksi lääkkeitä, jolloin lääkkeet eivät tehoa.

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkuu ja tyhjiöpakkaus myös rahtityönä

**Lallin
Lamma**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. (02) 554 6273. Faksi (02) 554 6290.
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

InterNorden eli Pohjoismaiset lammaspäivät järjestetään kahden vuoden välein. Osallistujia on kaikista Pohjoismaista, pääasiassa neuvoja, tutkijoita ja eläinlääkäreitä. Suomen edustus oli tällä kertaa *Pia Parikka* ProAgria Keskusten Liitosta, *Kaie Ahlskog* ProAgria Pirkanmaasta sekä *Milla Alanco* ja *Elina Vainio* ProAgria Etelä-Pohjanmaasta.

Vuohet elämäntehtävänä Rakkaudella ja kurilla

Elina Vainio

Monipuolinen lammas- ja vuohihanke
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Vuohet ovat olleet *Sirkka Pesola-Lehtiselle* yksi elämäntyö perheen ja hevosten ohessa. Hän on kasvattanut vuohikatrastaan kuin omia lapsia, rakkaudella mutta myös kurilla. Ensimmäisen vuohen hän osti vuonna 1970, kun perhe vuokrasi talon Ylihärmästä Etelä-Pohjanmaalta.

Nyt vuohista on karttunut yli 20 vuoden kokemus. Kokemuksistaan Pesola-Lehtinen on koostanut vuohioppaan ”Vuohenhoito-opas kantaan kautta”.

Maitoa Pesola-Lehtinen ei halunnut ostaa kaupasta, kun tiesi, kuinka pienen osuuden tuottaja sen hinnasta saisi. Niinpä he ostivat kaksi kuttua ja pukin. Nautittuaan vuohenmaitotuotteita ja -lihaa he halusivat oman tilan. Tästä Toivasen Vuohifarmi sai alkunsa. Parhaimmillaan Sirkka Pesola-Lehtisellä on ollut navetassa 98 lypsävää vuohia.

Tuotosseurantatulokset puhuvat puolestaan

”Vuohi on perfektionistin työhullun eläin”, Pesola-Lehtinen miettii. Hän on menestynyt vuohitaloudessa ja tekee työt pikkutarkkuudella vaivaa kaihtamatta. Pohjakoulutukseltaan Pesola-Lehtinen on karjantarkkailija, ja työskennellyt myös mainospäällikkönä. Kummastakin on ollut hyötyä vuohitalallisena.

Vuohien kanssa sattui ja tapahui. ”Pukkiakin on lypsetty, kilejä on syntynyt utare täynnä”, Sirkka muistelee. ST. Rubinin linja oli paras sukulinja. ”Rubiini” lypsi parhaimmillaan 2220 kilon 12 kuukauden tuotoksen. Kuttu saattoi lypsää viisi vuotta poikimatta.

Keskituotos karjalla oli 1412 ki-

65-vuotias Sirkka Pesola-Lehtinen kirjoitti vuohioppaan luovuttuaan omasta katraastaan.

loa kuttua kohti vuodessa. Alkuun karjantarkkailijat kävivät tekemässä mittalypsyn. Myöhemmin punnitus hoidettiin itse. Mittaustulokset olivat niin hyviä, että ne herättivät ympäristössä hämmennystä. Yllättäen karjantarkkailija kävi punnitsemassa maitotuotoksia. Tulokset olivat vielä paremmat kuin itse mitatut. Parhaan kutun tulos oli seitsemän kiloa.

Emäntä halusi tutkituttaa myös vuohenmaidon sisällön. Hän teetätti analyyseja VTT:llä. Näistä selvisi, että hivenainepitoisuus oli 100-kertainen verrattuna lehmänmaitoon. Tietävästi korkeimmat tulokset Suomessa.

Vanhimmat lypsissä olevat kutut olivat jopa 12 vuotiaita. Tämä kävi huomaamatta. Kutut olivat pysyneet terveinä ja lypsivät hyvin. Osalla vanhoista kutuista 12 kuukauden tuotos saattoi olla edelleen yli 1400 kiloa.

Sirkka teki juustoja myyntiin jopa Stockmannille. Mainospäällikkönä työstä oli apua, kun hän soitti Stockmannille ja kertoi vuohenmaidonsa erinomaisista tutkimustuloksista.

Myöhemmin juuston teko alkoi käydä raskaaksi muun työn ohessa. Pesola-Lehtinen otti yhteyttä Valioon

ja neuvotteli sopimuksen vuohenmaidon vastaanotosta. Tila oli ensimmäinen, jonka maidot menivät meijeriin.

Jalostuksella tuloksia

Tuloksia tuli, mutta eläinten valinta oli tarkkaa. Vuohiaineksensa valinnassa kiinnitettiin huomiota eläimen rakenteeseen ja kokoon, mutta erityisesti jalkoihin sekä pään ja synnytyskanavan kokoon. Karsinta oli ankaraa: jos kuttu ei poikanut helposti, lopetettiin kili. Havainnot kirjattiin tarkasti.

Kuttu lypsettiin tyhjäksi jo ensikerralla. Mikäli se sai poikimahalvauksen, se poistettiin.

Jalostusvalinta on tuottanut tulosta; eläinaines on vähitellen koostunut vahvoista poikivista, jotka lypsävät korkeaa tuotosta. Syntyneiden kilien keskiarvomäärä oli kolme. Kutut, jotka poikivat kilejä eniten, lypsivät myös suurimman tuotoksen.

Pukkeja oli yhdessä vaiheessa jopa 20. Pesola-Lehtinen seurasi yhtä linjaa aina 1,5 vuotta. Mikäli tulokset olivat huonoja, koko linja laitettiin

KÄÄNNÄ

teuraaksi. Sirkkan pukit olivat oppineet, että jokaisella on vuoronsa astua. Nimenhuudolla oikea tuli portille, muut tottelivat Sirkkaa niin, että odottivat vuoroaan.

Navetan seinällä oli muistio, johon merkittiin päivittäiset havainnot, plussat ja miinukset, käyttäytymisestä, terveydestä ja lypsystä. Tämän pohjalta seurattiin, mikä on vuohen tulevaisuus.

Koiranheinä maistui

Vuohien ruokintaan käytettiin väkiheinän lisäksi myös AIV:tä talvela, joka hänen mukaansa 70-luvulla oli vielä harvinaista. Väkiheinä tehtiin koiranheinäkasvustosta kuusi kertaa kesässä, yksi sato niitettiin myöhemmin, jopa loka-marraskuun vaihteessa.

Pesola-Lehtinen kehuu koiranheinää, hänen mukaansa se sopii lampaille ja vuohille paremmin kuin timotei, ”vuohet syövät sitä kuin hultut” hän kehuu. Nuorella koiranheinällä on korkea valkuaispitoisuus. Pesola-Lehtinen on käytössä todennut

sen viljelyn kannattavaksi tekemällä oman ruokintatestin: osa lypsävistä ruokittiin timoteilla, osa koiranheinällä. Koiranheinällä kutut lypsivät kaikkiaan 500 kiloa enemmän maitoa kuin timoteilla. Timotei myös kasvaa hitaammin kuin koiranheinä, vuohi syö siitä vain tähtkääpään, joten se haaskaa korsiosan.

Ruokinnassa käytettiin myös turnipsia, perunaa ja aluksi porkkanaakin. Kuivattua rankkiakin vuohi syö, rypsiä ja hernetä Pesola-Lehtinen ei suosittele huonon sulavuuden takia. Turnipsi nopeuttaa aineenvaihduntaa, sillä se sisältää paljon vettä. Porkkana jätettiin pois ruokalistalta kuuden vuoden jälkeen työteliäisyyden takia.

Tiivistettä annettiin 800g/pv yli kahdeksan kiloa lypsäville kutuille, alle kolme kiloa lypsävät saivat 200g/pv. Pesola-Lehtisen mukaan vapaa ruokinta ei ole hyvä ratkaisu, sillä eläimet syövät silloin huonommin. Hän toivoisi, että ruokinta olisi väkirehuvaltaisempaa.

”Kuttu saadaan lypsämään väki-

rehua lisäämällä”, Pesola-Lehtinen tiivistää. ”Parhaiten lypsäville annoin itse 7 kiloa päivässä”, hän jatkaa.

Vuohen karva hyötykäyttöön

”Vuohet nauttivat kerinnästä”, Pesola-Lehtinen kehuu. Hän kerii vuohen keväisin vuosittain vastakarvaan lampaan keritsimellä. Lehmän karvaleikkuriakin voi käyttää, mutta lampaan keritsin sopii pitkään karvaan parhaiten. Karvat hän vei lämmitettyyn saunaan, jotta mahdolliset väiveet tuhoutuivat. Karva kehräyettiin langaksi omaan käyttöön.

Vuohenkarva on onttokarvaa, joka pitää erittäin hyvin lämpöä. Sekoittamalla lampaanvillaan puolet vuohenkarvaa saadaan todella kestäviä ja lämpimiä vaatteita, Pesola-Lehtinen kertoo. Hyvinä esimerkeinä toimivat korvaläpät, ponchot ja villasukat.

Hän miettii, että vuohen vuotakin voisi mennä kerittynä helpommin kaupaksi. Kuulemansa mukaan Pohjois- ja Etelä-Amerikassa, Uudessa-Seelannissa ja Aasiassa kilin nahka olisi erittäin haluttua. Sirkka kuitenkin miettii, toimisiko tämä Suomessa korkeampien kustannusten takia. Kilin lihan hän suosittelee hyödyntämään omaan käyttöön.

Vuohitietämystä lisää

Luopuessaan vuohistaan Pesolat myivät ne teuraaksi. ”Ne olivat kuin omia lapsia, ei niitä voinut muualle enää laittaa.” Tuotos- ja eläinseurannan tulokset hän toki on säilyttänyt.

Nykyään Pesola ei enää seuraa vuohitaloutta. Hän kaipaasi toimintaan enemmän suunnitelmallisuutta, korkeampia tuotoksia ja tuloksia. Hän toivoisi myös, että lihaa käytettäisiin.

Vuohioppaan häntä innoitti kirjoittamaan käytännössä koettu vähäinen vuohitietämys, hän halusi jakaa oppimansa myös muille. Aluksi tarkoitus oli kirjoittaa sairauksista, mutta aihe laajeni työn myötä.

Sirkka Pesolan monipuolinen vuohenhoito-opas on tulostettavissa internetistä: www.vuohikirja.net/Vuohikirja_Pesola.pdf. Kirja on saatavilla myös Turun yliopiston kirjastosta ja Helsingin kansalliskirjastosta.

Ostamme teuraslampaita ja vuohia.

- teurastus
- lihanleikkuu ja tyhjiöpakkaus
- myös rahtityönä

Teurastamo ja lihankäsittelylaitos

Polson Lammas Oy

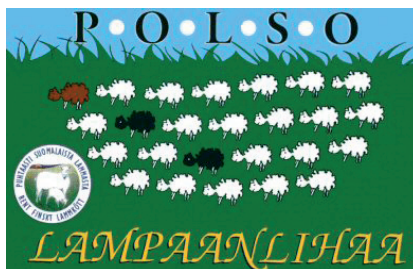
käyntios. Lestintie 1855

69410 Sykäräinen

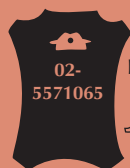
Eero Polso, p. 0400 892 198

postios. Ojennustie 1

69410 Sykäräinen

Muokkaamme lampaanvuotanne
KORISTETALJOIKSI
Myymme myös erilaisia lammasturkistuotteita

Rantasen **NAHKA**
JALOSTAMO Ky

38600 LAVIA

<http://www.nahkajalostamo.fi>

puh. (02) 557 1065

Uutuus: yksinkertainen lypsy vuohilla

Vuohi on lypsytihyteen nähden yllättävän sopeutuva eläin. Kerran päivässä lypsäminen ei välttämättä johda kovin suureen menetykseen tuotannossa.

Käännös ja kuva:
Leena Hildinger

Yksinkertainen lypsy voi lyhentää vuohitilan työaikaa 45-60 minuuttia ilman, että taloudellinen tilanne vaarantuu. Tämän osoittavat ranskalaisen "Le Pradel" -vuohitutkimusaseman koetulokset.

Vuodesta 2007 koetilan koko vuohikratras (120 eläintä, rotuna French Alpine) on lypsetty kaksivuotisen koekauden jälkeen enää vain kerran päivässä, aamuisin. Keskimääräinen vuosituotanto on 975 kiloa vuohia kohden, rasvapitoisuus 36,8 prosenttia ja valkuaispitoisuus 34,6 prosenttia.

Tulokset maitotuotannossa, ravintopitoisuudessa, eläinterveydessä, ruokinnassa, työajan menekissä sekä organisoinnissa ovat varsin varteen otettavia.

Vuohilla on iso "maitosäiliö"

Vuohi sopeutuu hyvin muuttuvaan lypsyfrekvenssiin. Muihin märehitöihin nähden vuohella on nimittäin erikoisen suuri maitosäiliö. Vastaanottokapasiteetti on 70-90 prosenttia koko utaretilavuudesta, kun se lam-pailla on 50 prosenttia, ja naudalla vain 10-20 prosenttia. Siitä johtuen vuohi 'kestää' yksinkertaista lypsyä huomattavasti paremmin kuin lehmä. Tätä todistavat myös keskimääräiset tuotantomenetykset yksinkertaisessa lypsässä: vuohilla -15 prosenttia, lehmillä -30 prosenttia.

Kuitenkin myös vuohet reagoivat eri tavoin. Maidon määrä voi vähentyä 5-35 prosenttia. Näin ollen olisi järkevintä yrittää vaikuttaa sopeutu- vuuteen jalostuksella. Valitettavasti tähän mennessä ei ole vielä riittävästi tietoa jalostuksen onnistumisesta.

Lähde: SCHAUFZUCHT, elokuu 2010, nro.15/10

Yksi lypsy päivässä, käytännössä

Dominique Rey on lypsänyt 45 vuoh- taan jo kolme vuotta 'Monotraité'- menetelmällä

"Yksinkertaisesta lypsystä (Monotraité) johtuen minulla on enemmän vapaa-aikaa. Joskin maidontuotanto on laskenut 30 prosenttia, mutta kompensoin menetyksen huolehtimalla sitä pa- remmin juustonvalmistuksesta. Työpäi- vät ovat lyhempiä ja näin jää enemmän aikaa tutkia mahdollisia ongelmia juus- tolassa. Sen lisäksi siirtyminen Monotraité- menetelmään tuo etuja varsinkin perhe- ja muihin sosiaalisuhteisiin."

Yksinkertaisesta lypsystä todettua

1. Maidontuotanto

Siirtyminen kaksinkertaisesta lypsämisestä yksinkertaiseen laski maidontuotantoa noin 15 prosenttia. Ensikkovuohilla menetys oli suurempi (jopa 26 %), jos heti kilis- telyn jälkeen aloitettiin yksinkertainen lypsy. Rasvapitoisuus pysyi lähes muuttumat- tomana, valkuaispitoisuus nousi hieman, mutta ei vaikuttanut juustotuotokseen.

2. Eläinterveys

Solupitoisuus nousi väliaikaisesti lypsykertojen puolittuessa. Silti luvut vakiintuivat pian uudelleen. Eri vuohitiloilla tehty kiertokysely vahvisti, että muut eläintervey- teen liittyvät ongelmat eivät lisääntyneet.

3. Ruokinta

"Le Pradel"- tilan tutkijat suosittelevat, että siirtymävaiheessa yksinkertaiseen lyp- syyn eläinten väkirehuannoksia ei tulisi pienentää. Päinvastoin väkirehun koos- tumusta voidaan muuttaa niin, että 120-130 prosenttia vuohen keskimääräises- tä valkuaisarpeesta voidaan peittää sillä. Tällöin myös kaikista tuotannollisimmat eläimet saisivat tarpeeksi energiaa.

4. Työaika

Vuohitaloudessa päivittäinen tapahtuva lypsytyö aamuin illoin vaatii 50 prosenttia koko työajasta- juustonvalmistusta poislukien. Vain aamuin tapahtuva lypsy voi sääs- tää jopa 60 minuuttia työaikaa. Joillain tiloilla myös vain väliaikainen siirtyminen yksinkertaiseen lypsyy- n voi olla eduksi, esimerkiksi sadonkorjuu- aikaan ja heinä- teko aikaan. Muistutettakoon, että aamuinen lypsyprosessi pitenee 30 prosenttia, mikäli se jää ainoaksi lypsykerraksi.

5. Organisointi

Yksinkertainen lypsy mahdollistaa parempaa organisointia työjärjestyksessä, kuten juustonvalmistuksessa. Näin iltamaidon etukäsittely (kypsyttäminen) jää pois. Mai- to voidaan jatkojalostaa heti sen jäähtyttyä 20 °C asteeseen.

Lisäksi voidaan todeta, että moni vuohitila voi säästää myös jopa kokonaisen yh- den henkilön työvoiman siirtyessään yksinkertaiseen lypsyy- n.

NAHKAJALOSTAMO M. SALONEN KY

- * Muokkaamme kaikenkarvaiset turkikset
- * Lampaan- ja naudantaljojen ym. turkisten myynti

Röppääntie 3, 50670 Mikkeli

puh. 010 387 3090

www.taljatukku.fi

nahkajalostamo_salonen@hotmail.com

Vuohiasiantuntijan opissa osa 1

Vuohen on saatava kiipeillä

Susanna Vehkaoja

Vuohi (*capra hircus*) kuuluu ontosarvisiin märehijöihin. Se on yksi vanhimmista kotieläimistä, yli 10 000 vuoden ajalta.

Tanskalainen eläinlääkäri ja vuohiasiantuntija *Birgit Agner Petersen* pitää vuohia erittäin älykkäinä kotieläiminä, ihmisen kannalta hyvässä kuin pahassa.

Älykkyyttään vuohi käyttää pääsääntöisesti hengissä selviämiseensä. Vuohi tulee toimeen monenlaisilla alueilla, myös hyvin karuissa ja ankarissa olosuhteissa. Vuohi on köyhän miehen lehmä, mikä tarkoittaa, että se on pienestä koostaan huolimatta tuottoisa.

Vuohi on kiipeilijä luonnostaan ja tätä ominaisuutta tulisi kunnioittaa, Petersen muistuttaa. Hebreankielessä sana vuohi on suoraan käännettynä ”tarkoitettu kiipeilemään”.

Vuohi on ainoa kotieläimemme, joka kiipeää sekä vaaka- että pystysuunnassa. Tämä pitää huomioida vuohirakennusten ja -tarhojen sekä laidunten rakenteiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Vaikka vuohet ovat hyviä kiipeilemään, ne voivat kuitenkin loukkaantua huonoilla kiipeilyalustoilla.

Muutakin kuin nurmea

Vuohet eivät ole pelkkiä laiduntajia, kuten lampaat ja naudat. Niiden luontaiseen ravintoon kuuluvat pensaiden ja puiden lehdet, yrtit, pienet oksat, varvut ja kaarna.

Karuissa oloissa tämä laaja rehualikoima yhdessä kiipeilyvietin kanssa takaa hengissä pysymisen ja tuotantokyvyn tilanteissa, joissa muut kotieläimet nääntyvät nälkään tai laskevat tuotoksensa alas.

Pohjoisilla alueilla, missä lehdet putoavat talveksi, olisi huolehdittava, että niille tarjotaan talvella edes lehdettömiä oksia nypittäväksi.

Kuva: Birgit Agner Petersen

Birgit Agner Petersen kasvattaa vuohia myös itse.

Petersen itse kasaa talvella ulos oksia suureen kasaan ja lisää tuoreita oksia päälle. Näin vuohet saavat myös kiipeillä oksavuorella. Karsinasat oksat ovat hankalia, koska tikkuja jää makuualustaan, mikä vaikeuttaa sonnan levitystä.

Petersenin mukaan perussyy vuohien sairastumiseen on, että niitä on ruokittu kuten hevosta, nautaa tai lammasta eikä niille ole tarjottu vuohille sopivaa rehua. Vuohen ruoansulatus ei tätä kestä.

Olkea Petersen neuvoo syöttä-

Syömisoppia aikuisilta kileille

Tiedusteluryhmä Etelä-Afrikassa

Petersen kertoi lukeneensa etelä-afrikkalaisesta käyttäytymistutkimuksesta, jossa seurattiin vuohilaidun laiduntamista luonnonlaitumella. Laumasta lähti vain osa täysikasvuisista vuohista tiedusteluretkelle uudelle laidunalueelle. Tiedusteluryhmä palasi koelaidun jälkeen muun lauman luokse lepäämään ja märehimään.

Mikäli tiedusteluvuohet eivät kuolleet myrkytykseen, uskalsi loppu laumakin mennä alueelle laiduntamaan. Näin koko lauma ei ottanut myrkytysriskiä.

Oppia syömään mallista

Petersen kertoi myös tarinan tilalta, jolla oli satoja kilejä loppukasvatuksessa. Tilalla oli vain kilejä, jotka vieroitettiin aikaisin ja joille jatkettiin maitojuottoa. Kilit eivät suostuneet edes katsomaan myöhemmin tarjottuihin karkearehuihin päin.

Petersen neuvoo kasvattajia lisäämään jokaiseen kiliryhmään yhden vanhemman vuohen, joka näyttäisi rehunsyöntimallia kileille. Kilit alkoivat syödä karkearehua välittömästi.

Tapauksessa ihminen oli erottanut kilit epäluonnollisesti homogeeniseksi laumaksi, josta puuttuivat vanhemmat kutut. Kileille ei kukaan ollut näyttänyt, mitä ne voivat turvallisesti syödä.

mään ruokintapöydältä ja heittämään vasta olkijätteet kuivikkeeksi.

Nurmikasveista apila ei vuohille maistu, varsinkaan valkoapila, jos sen syöttää laitumelta tai säilörehussa. Puna-apilan estrogeenipitoisuus voi aiheuttaa paljon käytettynä hedelmällisyysongelmia. Kuivattuna apilakin kelpaa.

Apilan kuitupitoisuus on vuohelle liian alhainen ja Petersen suosittelee seoksen apilapitoisuudeksi korkeintaan 2 prosenttia. Laidunnurmen lopukorkeudeksi hän suosittelee kämmenenleveyttä.

Rehun sulatus eroaa lampaasta

Vuohet käyttävät syömiseen enemmän aikaa kuin lampaat, sillä ne pureskelevat rehun huolellisemmin ja valikoivat rehun tarkemmin. Ne ovatkin hyvin epäluuloisia ruokansa suhteen, sillä ne luontaisesti pitävät outoja rehueriä tai rehuraaka-aineita myrkyllisinä. Viljaerän vaihtuminenkin voi saada koko kuttulauman syömälakkoon muutamaksi päiväksi.

Vuohet märehivät vähemmän kuin lampaat. Pureskelu on tehokkaampaa sekä syönti- että märehetmisvaiheessa. Vuohen ruuansulatus on tehokkaimmillaan silloin, kun sille tarjotaan naudan ja lampaan näkökulmasta valkuaisarvoiltaan huonompaa rehua. Tällöin sen ruuansulatus ja valkuaisen hyväksikäyttö näyttää ylivertaisuutensa.

Etumahoissa erittyy muun muassa puumaisten kasvien sulatukseen tarpeellisia lignaasientsyymejä. Vuohen ruuansulatukselle on hyväksi, mikäli rehun viipymäaika pötsissä hidastuu. Tämä onnistuu lisäämällä ravintoon hitaammin sulavaa rehuainesta. Korkeatuottoiset lypsykututkaan eivät tuota paremmin vain väkirehuanosta nostamalla.

Seuraava osa Lammas & vuohessa 5/2010.

Birgit Agner Petersen luennoi 3.9. Ilmajoella ProAgria Etelä-Pohjanmaan hallinnoiman Monipuolinen lammas ja vuohi-hankkeen vuohiseminaarissa pääluennoitsijana

TIETOA VUOHITILOILLE

Vuohitiloille saatavana opas ruokintaan ja tarkkailukansio, joka sisältää lomakkeita ja ohjeita vuohien tuotos- ja sukuseurantaan sekä rehukirjanpitoon.

Susanna Vehkaoja ja Ritva Perttilä:

Vuohien ruokinta ja ruokintasuositukset, 10 € + postikulut
Vuohitarkkailukansio, 10 € + postikulut

Tilaukset: ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Tuula Perälä, puh. (06) 4163 400, tuula.perala@proagria.fi

Milla Alanco, puh. 040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi

Vuohiyhdistys tiedottaa

Tilattavissa seuraavia tuotteita

- Lypsykutun ruokinta ja hoito 13 €
- Vuohi ja kotikokki, reseptivihko (ei saatavissa tällä hetkellä)
- T-paita (aikuisille vihreä ja punainen, lapsille vaaleansininen) 7 €
- Vuohiaiheinen lippis (musta/tummansininen) 5 €
- Vuohiaiheiset kortit (4 kpl) 1 €

Tilaukset: Suvi Viander, puh. 044 940 0849
sähköposti: suomenvuohiyhdistys@gmail.com

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS 2010

Puheenjohtaja

Monica Ek

Malaktvägen 189, 66730 Oxkangar

0400 682 036 mokki_63@hotmail.com

(edustajana MTK:n lammasjaoston kokouksissa)

Varapuheenjohtaja

Jaakko Niemi

Koivulantie 37, 61370 Lohiluoma

044 564 8522

jaska@vatajanranta.net

Sihteeri

Suvi Viander

Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi

044 940 0849

suviande@gmail.com

Rahastonhoitaja ja jäsenrekisteri

ja nettivastaava

Suvi Viander

Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi

044 940 0849

suviande@gmail.com

MUUT HALLITUKSEN JÄSENET

Ari Aaltonen

Jeppaksenhaka 19, 02400 Kirkkonummi

ari.aaltonen@patakukko.fi

Jani Sivunen

Tuoresluomantie 1 B 9, 60800 Ilmajoki

jani.sivunen@netikka.fi

Milla Alanco (neuvonnan edustajana)

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

040 760 558, milla.alanco@proagria.fi

VARAJÄSENET

Jarno Kannosto

Vehkaviidantie 116, 61330 Koskenkorva

0400 615 318

Tytti Stähle

Tuhkalantie 377, 51760 Nuutilanmäki

045 139 884

kuuselanneito@luukku.com

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdyssiteenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohi-taloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettuutta. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

Afganistanilainen paimen Nari johdattaa lauman ilta-auringon punaamassa maisemassa yöksi tilakeskukselle

Iranilainen lampuri jakaa samat ilot ja huolet

Mikä yhdistää iranilaista ja suomalaista lampuria? Välimatkasta ja valtavasta kulttuurierosta huolimatta molemmilla on yhteiset murheet ja ilonaiheet.

Teksti ja kuvat: **Sari Jaakola**

Vähän kehnonlaisestihan tämä elättää ja minullakin on lisäelinkeinona teurastamo tuossa Rudehenin kaupungissa. Halusin kuitenkin lampuriksi, koska isälläni ja isoisälläni on ollut lampaista. Parhaita puolia tässä työssä ovat vapaus, luonto ja eläinten kanssa työskentely. On upeaa viettää päivät vuoristossa lauman kanssa ja tarkkailla luontoa, kertoo lampuri *Mehrdad Hanifi*.

Hanifin lapsista kukaan ei kuitenkaan ole kiinnostunut enää seuraamaan isänsä jalanjälkiä.

Vierailin tammikuussa 2010 Iranin matkallani kahdella rudehenilaisella lammastilalla. *Davud Hanifin* tilalla oli noin 200 uuhien katras, Mehdrad Hanifin katraassa oli tällä hetkellä noin 250 uuhta ja 250 uuhikaritsaa, mutta normaalisti katras koko on 700 uuhta.

Lampaat näkyivät maisemassa kaikkialla Teheranin ulkopuolella ja herkullisia lammasruokia oli tarjolla jokaisessa ravintolassa.

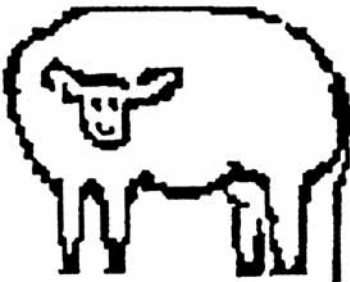
Neljänneksi vahvin villamaa

FAO:n maataloustilastojen mukaan Iran on 75 000 tonnin tuotannollaan maailman neljänneksi suurin villantuottajamaa. Se tuottaa myös neljänneksi eniten lampaanlihaa ja seitsemänneksi eniten lampaanmaitoa maailmassa. Suurin osa tuotteista kulutetaan maan sisällä ja naapurimaissa.

Langasta valmistetaan erilaisia käsitöitä ja sitä myydään basaarien pienissä puodeissa. Myyjien mukaan iranilaisten lampaiden villa on karkeaa ja soveltuu lähinnä mattoihin ja seinävaatteisiin. Sitä käytetään yhdessä kamelin karvan kanssa paimentolaismattojen, gilimien kudontaan.

ESA ANTAS

Keritsemiskoneiden huolto
Terien teroitus
Puh./fax (05) 366 4329
gsm 040-524 9629
Lyöttiläntie 449
47540 LYÖTTILÄ

Paimen Jume, isäntä Mehrdad Hanifi, sekä paimenet Nari ja Zekrullah. Iranilaisia on vaikea saada huonosti arvostettuun ja matalapalkkaiseen paimenen työhön ja afganistanilaiset paimenet ovat lammastiloilla yleisiä.

Villapaitojen ja muiden vaatteiden valmistukseen myyjät suosittelivat poikkeuksetta afganistanilaisten lampaiden villoista valmistettuja lankoja, jotka vastaavat pehmeydeltään suomenlampaan villaa.

Iranissa lammassrotuja lienee kymmeniä, ellei satoja. Lampurit kertoivat lähiseudun eri kylillä olevan omat erilliset rotunsa. Pelkästään rudehenilaisia rotuja ovat sangesar, afshari ja sombol.

Hanifin tilan lampaat olivat zsan-di-, arab- ja mogan-rotuisia. Ne ovat ulkonäöltään hyvin vaihtelevia, mutta kaikille yhteistä on takapuolessa roikkuva upea rasvahäntä. Rasvahäntä on ollut suurta herkkua erityisesti aiemmin töiden ollessa raskaita.

Häntää hyödynnetään vieläkin sulattamalla rasvasiivuiista "häntäöljyä" paistinpannulla. Häntäöljy antaa ruokiin tyyppillisen, ja lammastilallisten mukaan herkullisen, aromin.

Kesäksi vuorille

Lampaista laidunnetaan kesäisin perinteisesti vuoristossa. Mehrdad vie lampaansa Dashtalarin vuorille paimenen kera, mutta Iranissa on myös ympärivuotista paimentolaiselämää viettäviä heimoja ja perheitä. He liikkuvat laumojensa kanssa laidunalueelta toiselle pystyttäen leirin aina yhteen paikkaan niin pitkäksi aikaa kuin laidunnettavaa riittää.

Vuorilla lampaista vainoavat sudet, jotka pidetään loitolla laumanvarjijakoirien avulla. Lisäksi ongelmia aiheuttaa eläinten loukkaantumista maanvyörymissä ja kielekkeiltä pudotessa.

Talvikaudeksi lampaat kerätään tilakeskukseen, jossa ne laiduntavat päivisin ympäröivillä vuorilla ja viettävät yöt savitiilisissä eläinsuojissa. Talvirehu koostuu Dashtalarin vuoristoniityltä koneellisesti kerätystä kuivaheinästä ja ohrasta. Heinä oli silmämääräisesti arvioituna kerätty hyvin varhaisella kasvuasteella, eikä se juurikaan sisältänyt kortta.

KÄÄNNÄ

Teurastamo, teurastaja, liha kauppa ja vastateurastettu rasvahäntälamma Damavand-vuoren pikkukylässä

Kashanin basaarin lankapuotien värikirjo oli päätähuimaava. Langat myydään kilohinnalla kokonaisina vyyhteinä.

Karitsoilla on rasvahännän alku jo syntyessään. Kuvan karitsa on parin tunnin ikäinen.

Kotiteurastajalle palkkioksi nahat ja suolet

Talvikausi tammikuusta alkaen on myös karitsoinnin aikaa. Uuhikaritsat tulevat sukukypsiksi vuoden iässä, mutta ne astutetaan vasta kaksi-vuotiaina.

Ensikot saavat yleensä yhden karitsan, muut kaksosia. Kolmoset ovat harvinaisia, eivätkä edes haluttuja.

Paras aika myydä karitsat teurastamoon on kesäkuun lopussa, jolloin pyhiinvaelluksella käyneet muslimit

juhlivat kotiinpaluun vuosijuhlaa, Aide Gorbania. Sen kunniaksi teurastetaan lampaita ja hinta on korkeimmillaan. Karitsat ovat teuraskypsää 5–7 kuukauden iässä, jolloin ne painavat 40–60 kiloa.

Karitsasta maksetaan teurastamossa 16–40 euroa. Kotiteurastuksista teurastajalle ei makseta, vaan hän saa palkkseen nahan ja suolet. Ne hän myy tehtaille, joissa niistä valmistetaan nahkaa ja kirurgiassa käytettävää catgutia, eli lankaa.

Työnsä raskaiksi puoliksi Mehrdad luettelee suomalaisten viljelijöiden tapaan karitsointikauden ja karitsoista huolehtimisen lisäruokintoihin.

Meistä poiketen omat vaikeutensa aiheuttaa myös paimentolaisuus. Siihen harva on enää valmis ryhtymään ja perheellisenä miehenä Mehrdadkin luottaa lampaitensa paimennuksessa afganistanilaiseen tuontityövoimaan.

KOTIMAISET HALVALLA

PYÖRÖPAALIHÄKKI.
Uusi malli.
alk. 255 €, sis. alv

Aitaelementit
pikalukituksella

1,2 m – 64 €, sis. alv
1,5 m – 69 €, sis. alv
2 m – 76 €, sis. alv
1,5 m käyntiovelle 95 €, sis. alv

Karitsaportti, säädettävä – 135 €, sis. alv
Lämmitettävät juomakupit uutuus malli
(irroittavalla pohjatulpalla)

www.retronik.com
Reino Louko
puh. 050 521 0082, fax (06) 437 6205

Oikein teroitettu leikkaa parhaiten

Keritsin terien teroitus 14 € / pari
Keritsin koneen puhdistushuolto 24 €
Teroitamme sakset, veitset, kysy muuta

Myymme uusia teriä, koneita, öljyä

TEROITUSPALVELU HAKKARAINEN
Ravioskorventie 173, 19700 Sysmä
Puh. 050 574 4634 ja 03 717 9977

LAMMASMARKKINAT Oy

Vaasantie 1 C, 60100 Seinäjoki
Puh. 06 434 8800, 0500 202966
Fax. 06 434 8801
Email: toimisto@lammasmarkkinat.fi

”TUOTAMME SINIVALKOISIA LAMMASHERKKUJA”

- Ruhomyynti
- Palalihamynti ja lihalajitelmat
- Palvituotteet ja makkarat

Vainion Teurastamo Oy, Orimattila

Sallan poroteurastamo / Lapin lammas, Salla

Kauhajoen palvaamo Oy, Kauhajoki

Hahtolan Liha Oy, Isokyrö

Ilmajoen Makkaramestarit Oy, Ilmajoki

Vuorenmaan Tilateurastamo Oy, Ulvila

Lampaiden kivennäistarve-suositukseen tarpeellinen päivitys

Riitta Sormunen-Cristian

MTT kotieläintuotannon tutkimus

Lampaiden kivennäissuosituksia päivitettiin edellisen kerran 1990-luvulla. Silloiset päivitykset tehtiin puhtaana kirjoituspöytätyönä ja pohjana käytettiin eri lammastalousmaissa käytössä olleita suosituksia. Vaikka suosituksia yritettiin suhteuttaa suomalaisiin oloihin, niiden sopivuutta ei testattu kotimaisilla tutkimuksilla. Käyttäjien kommentista ja kritiikistä päätellen testausta olisi kuitenkin tarvittu. Jotain meni pieleen. Jotain meni pieleen myös sen ajan lammastaloutemme voimaperäistymistä koskevissa odotuksissa.

Runsaasti päivitettävää

Nyt tehdyn päivityksen pohjaksi tein listauksen mielessäni olleista muutostarpeista. Lisäys tai nosto on merkitty plus-merkillä ja muutos tai alennus miinuksella.

- + ilmoitetaan uuhien joutilaskauden kivennäissuositukset. Aikuisten uuhien joutilaskaudesta ei nykyisissä ole mainintaa eikä näin ollen joutilaskaudelle ole myöskään suosituksia.
- alennetaan tiineyden ja etenkin sen lopun kalsium (Ca)- ja fosfori (P) -suosituksia.
- korjataan tiineyden viimeisen kuukauden Ca: P -suhdetta. Tiineyden loppuajan Ca : P-suhde on liian Ca-voittainen (meillä -1,46, muualla -1,1).
- + ilmoitetaan eri karitsamääriä imettävien uuhien kivennäissuosituksia. Imevien karitsoiden lukumäärä vaikuttaa uuhien tuottamaan maitomäärään ja täten myös uuhien kivennäistarpeeseen. Nyt suosituksissa on vain yksi arvo eikä tietoa, montaako karitsaa uuhi imettää.
- + nostetaan eri tuotantovaiheiden, etenkin maidontuotantokauden natriumsuositusta ruokasuolana ilmoitettuna. Uuhien maidossa poistuu natriumia noin 0,7 g/kg, joten tuotetun maitomäärän ja maidon kemiallisen koostumuksen perusteella natriumsuositus on aivan liian alhainen. Koska suola on tärkein natriumin lähde, käytäntöä ajatellen tarve ilmoitetaan ruokasuolana, natriumkloridina (NaCl).
- + taulukoidaan kivennäissuosituksia eri painoluokkiin, jolloin myös eri rodut tulevat huomioonotetuiksi. Tarkkailussa suomenlammasuuhien keskipaino on 69 kg, texelin 78 kg ja oxford downin 90 kg.
- + ilmoitetaan ensikkouuhien kivennäissuosituksia. Ensikkouuhet ovat suosituksissa unohtettu tyystin. Ne sijoittuvat painoluokkiin 50 - 60 kg.
- + ilmoitetaan kuparin ja seleenin suositukset sekä mainitaan magnesiumlisästä laidunkauden alussa. Muista kotieläimistä poiketen lampaalla kuparin tarpeen ja myrkyllisyyden välinen alue on kapea ja myrkytyksiä voi tapahtua etenkin liharoduilla. Lamma on kotieläimistä herkin ja erityisesti texel on herkkä kupari- myrkytykselle. Suomenlammas ja sen risteytykset sietävät kuparia hyvin. Seleenin puutetta esiintyy etenkin luomutiloilla ja puute aiheuttaa lihasrappeumaa. Myös jodin puute on viime aikoina aiheuttanut lampailleterveysongelmia. Jodin puutoksena seurauksena Kuuman lampolassa syntyi muun muassa karvattomia karitsoita.
- alennetaan karitsoiden kivennäissuosituksia.

Pohjana suomenlampaiden ruokintatutkimukset

Taulukon edelliset päivitetty kivennäissuosituksia sain vertaamalla ja tekemällä päätöksiä eri maiden kirjallisuuden sekä omien tutkimustulosteni välillä. Testasin näin saadut kivennäissuosituksia Kuuman lampolan suomenlammasuuhien ja -karitsoiden syönti-, paino- ja kasvutuloksilla. Suositukset näyttivät toimivan. Vaikka rotujen välillä tiedetään olevan eroja kivennäistarpeen suhteen, en asiaan voinut syvemmin ”porautua”, koska tutkimusdatani koostui yksinomaan suomenlampaista.

Syönti-, paino- ja kasvutulokset olivat kokeista, joissa rehuina olivat heinä ja ohra jyvänä, ohra tuotantovaiheen mukaisesti valkuaisväkirehulla täydennettynä. Rehujen kivennäispitoisuudet sain rehu- taulukosta. Kivennäistäydennykseen käytin kivennäisrehua, jonka Ca : P -suhde oli yleensä 1,5, astutuskaudella 1,2 ja karitsoilla 1,5. Ca : P -suhde on tärkeä ja ennen kaikkea se on tärkeää pässeille. Rehuannoksen pitäisi sisältää vähintään kaksi osaa kalsiumia ja yhden osan fosforia, jotta virtsakivien muodostuminen voitaisiin ehkäistä. Jos suhde on väärä, virtsarakkoon ja munuaisiin muodostuu kiviä tai kiteitä, jotka tukkivat virtsatiehyet ja estävät normaalin virtsaamisen koh- taloikkain seurauksin. Nopeasti kasvavien karitsoiden kivennäisruokinta vaatii usein kalsiumtäydennystä. Täydennykseen soveltuu muun muassa ruokintakalkki, jota annetaan 5–15 g eläintä kohden päivässä. Jos Ca : P -suhde on liian korkea, rehuannoksen sulavuus huonontuu, samoin karitsoiden kasvu.

Tiineiden uuhien tarpeeseen nähdä liian suuri kalsiummäärä voi ai-

KÄÄNNÄ

heuttaa sikiöille luurustosairauksia. Tiineyden kahden viimeisen viikon kivennäisruokinta saa olla fosforipitoisempaa (Ca : P = 1 : 1–1,10) kuin taulukossa koko viidennelle tiineyskuukaudelle esitetään. Karitsoinnin jälkeen kalsiumin tarve nousee ”huimasti”, koska kalsiumia menetetään paljon ternimaidossa ja maidossa yleensäkin. Uuhenmaidon Ca- ja P-pitoisuus on noin 1,6 ja 1,3 g/kg maitoa. Vaikka lampaiden ruokinnassa korostetaan tiukkaa Ca : P -suhdetta, niin näin ei enää ole esimerkiksi emolehmillä, joiden ruokinnassa liu'utaan jo kohti väljempää Ca : P -suhdetta.

Numeroita pyöritellessäni havaitsin, että 1990-luvun kivennäissuositukset vastaavat edelleen hyvin eri maissa käytössä olevia normisuosituksia. Jään nöyrästi odottamaan kokemuksianne ja kommenttejanne vuoden 2010 kivennäispäivityksistä.

Kupari (Cu)

Tiineen uuhen kuparin tarve on noin 5 mg rehun kuiva-ainekiloissa. Myrkyllisyysraja on 25 ppm (mg/kg ka). Jo 10–20 ppm kuparia voi aiheuttaa myrkytyksen, jos rehun molybdeenipitoisuus on samanaikaisesti alhainen. Kupari-molybdeenisuhteen tulee rehuannoksessa olla välillä 4–10. Rehuannos, jo sisältää pelkästään heinää ja 20 % väkirehua, voi sisältää kuparia 14–15 ppm ilman kivennäisistä. Kivennäisrehua, joka sisältää kuparia, ei suositella lampaille.

Seleen (Se)

Lampaan seleenin tarve on noin 0,1–0,2 mg rehun kuiva-ainekiloissa. Jos rehuannoksen seleenipitoisuus jää alle 0,1 ppm, lammas sairastuu lihasrappeumaan. Myrkyllisyysraja on 2 ppm.

Magnesium (Mg)

Riittävänä magnesiumimääränä pidetään 1,5 g päivässä. Laidunkauden alussa lampaille annetaan magnesiumlisä laidunhalvauksen estämiseksi. Keväen ruoho sisältää vähän magnesiumia ja runsaasti sen imeytymistä huonontavaa tyyppiä ja kaliumia. Myrkyllisyysraja on 0,8 ppm.

Jodi (J)

Rehuannoksen riittävä jodipitoisuus on 0,2–0,8 ppm.

Uuhen (elopaino 80 kg) ja kasvavan karitsan (elopaino 20-40 kg) kivennäisten tarvesuositukset elokuusta 2010 lähtien

(Riitta Sormunen-Cristian 2010)

	Kalsium (Ca)	Fosfori (P)	Suola (NaCl)
Joutilas ¹⁾)	3,2	3,2	10
Astutusaika ¹⁾)	4,0	3,2	10
Tiineysaika ¹⁾)			
1.-3. tiineyskk.	3,6	3,6	11
4. tiineyskk.	4,5	4,2	11
5. tiineyskk.	7,0	5,5	12
Maidontuotanto 0-60 pv ¹⁾)			
1 karitsaa imettävä	9,5	7,4	13
2 karitsaa imettävä*	11,0	8,5	14
3 karitsaa imettävä**	13,6	11,0	15
Maidontuotanto 60-120 pv ²⁾)			
2 karitsaa imettävä	6,0	4,5	10
Karitsat (kg), kasvu 250 g/pv			
20-30	5,0	3,0	9
30-40	6,0	3,7	9
Siitosuuhikaritsa, 40 kg	5,0	2,6	9
Siitospässikaritsa, 40 kg	5,0	3,7	9

¹⁾ Ca:n ja P:n suosituksia vähennetään/lisätään 10 % jokaista 10 elopainokiloa kohden aikuisilla uuilla. Ensimmäistä kertaa poikivien uuhen elopaino on noin 50-60 kg. Näille suositusta pienennetään 20 % taulukon luvuista ja kivennäisrehuun sekoitetaan 5 g ruokintakalkki/el/pv.

*kivennäisrehun joukkoon 5 g ruokintakalkkia/el/pv ja **10 g ruokintakalkkia/el/pv

²⁾ mikäli uuheet imettävät vielä 8. laktatiiviäikän jälkeen, Ca:n ja P:n tarpeeksi arvioidaan puolet alkulaktatiivikauden (0-8 vk) tarpeesta

INGON JALOSTUSLAMPOLA

Jokaisena vuodenaikana myytävänä hyviä suomenlammas jalostuspässejä ja -uuhiä

- valkoisia
 - mustia
 - ruskeita
- useita eri sukulinjoja

Mikaela Ingo, Mustasaari
044-284 0532
mikaela.ingo@agrolink.fi

Keritsemiskone Ekonom.
Terät kaikille koneille.

Ja tietysti kaikkia muita lampaanhoitotarvikkeita.

Tavataan Lammaspäivillä Kouvolassa!

LARSMON VILLANJALOSTAMO
www.larsmoullforadling.com
puh. 050 304 1159, 050 564 8375

Pia Parikka

Valinnalla mieleiseksi

Tiukka geneettisiin faktoihin perustuva eläinvalinta sekä vuotuinen karsinta parantavat eläinainesta ja tilan taloudellista tulosta nopeasti.

Lampaalla sukupolvien välinen aika on lyhyt, joten järjestelmällisellä jalostusvalinnalla on mahdollista päästä hyviin tuloksiin nopeasti.

Pelsolla tiukat valintakriteerit

Pelson vankilan jalostuslampolassa on saavutettu nopeaa kehitystä eläinten lihakkuudessa ja rakenteessa valitsemalla vain parhaat yksilöt jalostukseen. Sukupolvien välinen aika on lyhyt, koska uuhi-kantaa uudistetaan tiiviisti. Karitsoita syntyy vuosittain viitisen sataa, joten joukosta on mistä valita.

Systemaattinen työ jalostusvalinnassa heijastuu tuloksiin. Yhdelläkään toisella tilalla ei ole yhtä monta uuhta valtakunnan parhaiden suomenlammasuuhien listalla kuin Pelsolla.

”Tiukasti on karsittu joka vuosi”, toteaa ProAgria Oulun lammasneuvoja *Marketta Sarja* Pelson menes-

tyksen reseptistä ja jatkaa: ”Kaikki karitsat ultrataan ja eläväEUOP-arvostellaan. Myös rakenteet tutkitaan, ja eloon ei jätetä yhtään huonorakenteista eläintä.”

Oikeat tunnusluvut valinta-perusteina

WinLampaan raportteja tutkitaan Pelsolla tarkasti. Tunnuslukujen laskentaperusteet ovat tiedossa, ja

valintaa suoritetaan tarkoin harkitun yhtälön pohjalta. Geneettistä kokonaistason kuvaava lihantuotantoindeksi on kaiken perusta. Koska luku ei sisällä tietoa eläimen lisääntymisominaisuuksista tai rakenteesta, käytetään myös rakennearvostelutietoja, synt./elossa-tilastoja sekä emien ja isien karitsatuotoksia apuna eläinvalinnassa.

Petri Väisäsen kelpaa esitellä valtakunnan suomenlammaseliittiin kuuluvia pelsolaisia uuhiä.

Kuva: Kalle Saastamoinen

Lampaiden tuotosseuranta	Tuotoslista, uuhet ja pässit	Vuosi 2010	ajettu 31.08.2010	sivu 3
MK 19 / 101	Tila 1900594 / M3 / SC	Linnantie 101	92810 Pelsonsuo	pub. 085277252

UUHET

rotu	korva / Idlas	nimi	isäpääsi korva / Idlas	karitsoimis-päivä	synt./elossa	keinoor. O K A	karitsa tuotos	kpaino	4-kk ind.	jälk. kpl	lihan. indeksi	paino	villa
SS1	6644 / 776299		6831 / 909128	26.03.	2 / 2		37,1	18,6	112	2	103		
SS1	6674 / 909005		5 / 650503	13.03.	3 / 2		15,5	16,8	90	1	103		
SS1	6686 / 909080		3548 / 708280	05.03.	3 / 3	1	44,4	16,6	109	3	113		
SS1	6688 / 909018		6831 / 909128	18.03.	3 / 0				98		91		
SS1	6693 / 909023		6780 / 909095	17.03.	2 / 2		29,7	15,4	108	2	105		
SS1	6698 / 909028		3548 / 708280	05.03.	2 / 2		26,3	13,7	97	2	99		
SS1	6699 / 909029		3603 / 708317	16.03.	2 / 2		27,5	13,8	101	2	105		
SS1	6705 / 909035		6831 / 909128	18.03.	4 / 2		20,1	11,6	94	2	96		
SS1	6707 / 909037		3548 / 708280	15.03.	2 / 1				115	1	119		
SS1	6716 / 909046		3548 / 708280	23.03.	2 / 2		16,9	17,4	117	1	114		
SS1	6724 / 909054		5 / 650503	20.03.	2 / 2		36,6	18,3	108	2	101		
SS1	6727 / 909057		3548 / 708280	09.03.	2 / 1		14,0	13,2	113	1	107		
SS1	6737 / 909067		3603 / 708317	23.03.	3 / 0				124		116		

PÄSSIT

rotu	korva / Idlas	nimi	nuoret/vanhat	karits.	synt./elossa	karitsa tuotos	kpaino	4 kk	jälk. lkm	indeksit lihakuus	lihan.	jälk. lkm	paino	villa
SS1	5 / 650503	34. Tölmän PI	Nuoret		/			133	86	92	115	86		
			Vanhat	14	45 / 26	21,7	17,0							
SS1	13 / 671599	Myllysaaren U	Nuoret		/			111	54	95	102	54		
			Vanhat	6	23 / 17	40,4	17,3							
SS1	1517 / 869255	3.	Nuoret		/			113	11	112	117	11		
			Vanhat	7	24 / 14	24,8	15,7							
SS1	3548 / 708280	43.Sampo	Nuoret		/			106	114	99	103	113		
			Vanhat	11	30 / 23	27,2	16,1							
SS1	3603 / 708317	34.Poeka	Nuoret		/			90	29	115	104	29		
			Vanhat	13	35 / 22	22,2	15,2							

Lihantuotantoindeksi, karitsatuotos, synt./elossa-tunnusluku sekä rakennearvostelutulokset muodostavat kattavan yhtälön lampaiden eläinvalinnalle.

Aholan tilan uusi suunta

Aitojen laudoitus on helposti puhdistettavaa ja eläimille mukavaa höylättyä lautta.

Toivakkalaisen Terhi Hokkasen lampaiden pito sai alkunsa samalla tavalla kuin monen muunkin: muutamasta lemmikkilampaasta. Helmikuussa lampuri järjesti avoimien ovien päivän uudessa 150 uuhien lampolassaan.

Elina Vainio
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Lehmien pito lopetettiin *Terbi Hokkasen* kotitilalla Aholassa vuonna 1997. Sukupolvenvaihdoksen myötä tilalle tulivat ensimmäiset lemmikkilampaat. Aiemmin Hokkanen toimi 14 vuotta maatalouslomittajana.

”Jossain näin kainuunharmaksia. Ajattelin, että jos lampaita otan, niin sitten näitä”, hän muistelee. Kainuunharmassa Hokkasta miellyttää väri ja pehmeä villa. Omista lampaista kehrättyä villalankaa ja -tuotteita olikin avoimissa ovissa nähtävillä, kuin myös taljoja.

”Lammas on monipuolinen, mitään ei mene hukkaan”, Hokkanen kehuu.

Nykyään Aholassa on myös ruskeita suomenlampaita ja liharisteytysuuhia.

Vuonna 2005 aloitettiin sukupolvenvaihdosprosessi. Pellot olivat olleet luopumistuella, mutta muutokset alkoivat nopeasti. Kun vuonna 2006 olivat saapuneet lemmikkilampaat, oli kaksi vuotta myöhemmin Aholan tilalla jo kotisivut ja lammastuotteita myynnissä. Kotisivujen kautta löytyi useita uusia asiakkaita.

Ensin lampaat kasvatettiin Aholan vanhassa navetassa. Ennen siirtoa uuteen lampolaan niitä oli jo tuttavienkin tiloissa, kun katrasta kasvatettiin tulevaa varten, eivätkä omat tilat riittäneet. Heinäkuulla 2009 päästiin aloittamaan lampolan rakennustyöt. Projektiin saatiin TE-keskuksesta (nykyinen ely-keskus) investointiavustusta ja korkotukilainaa. Varsinainen rakennustyö tehtiin ulkopuolisin voimin, mutta perustustyössä oli myös Terhin puoliso *Tero Laitinen* mukana.

Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty

Suunnittelijan lisäksi Terhi suunnittelei lampolaa paljolti myös itse. Hän kiersi tutustumassa erilaisiin lampoloihin ja sai vinkkejä. Muun muassa kolmen suuren karsinan rakentaminen oli hänen ideansa.

”Paljon toimivampi kokonaisuus,

Lampaannahkojen muokkaaja Panfur 2000 Oy

Noksonkuja 9, 61310 Panttila
Puh. 06 450 0600
panfur2000@panfur2000.fi
www.panfur2000.fi

kaikki mahtuvat kerralla syömään, kun pöytäalaa on enemmän.” Näin on myös hyvä seuralla eläimiä. Eläinten jaottelukin on helpompaa, kun on enemmän karsinatilaa. Apuna käytetään siirtoaitoja. Terhiä kuunnellessa havaitsee, että tilat ovat osoittautuneet toimiviksi.

Rehut Terhi jakaa edelleen käsin, vaikka ruokintapöytä on mitoitettu myös pienkuormaajalle. ”Saa samalla hyötyliikuntaa.”

Yksityiskohtia on paljon toiminnallisuutta helpottamassa, esimerkiksi lämpölampuille on pistokkeita tasaisin välimatkoin. Karsinoiden laudoitus on höylätystä puusta, mikä on eläimille mukavampi ja pysyy paremmin puhtaana. Oman huomionsa ansaitsee myös suojattu vesiputkisto, joka on asennettu näkyville kattoristikoiden välistä kulkemaan. Siitä havaitsee mahdolliset putkisto-ongelmat nopeasti.

Valvomo on rakennettu lämpimäksi karitsointiaikaa silmällä pitäen. Yöllä ei tarvitse rampata päärakennuksen ja lampolan väliä, vaan voi levähtää valvomon tiloissa. Eläimiä on helppo seurata lampolaan suunnatusta ikkunasta. Tällöin lampolaan ei tarvitse mennä turhaan, eivätkä uuhet häiriinny tarpeettomasti.

Tarkkaa jalostustyötä

Hokkanen pyrkii suunnitelmallisempaan ja tarkempaan jalostukseen. Lampaat karitsoivat kahdesti vuodessa. Karitsoiden kasvussa tähdätään 50 kilon painoon puolessa vuodessa.

Hokkasella on viittä eri linjaa kaniinuharmas-pässejä ja hän myy uuhia, karitsoja ja päsejä siitokseen. Lihaa ja lihasäilykkeitä hän myy Jyväskylään valtakunnalliselle kauppa-ketjulle sekä Toivakkaan paikalliselle marketille. Taljoja, lankoja ja raakaviljaa Terhi myy kotisivujen kautta.

Lampola on valoisa, avara rakennus, jossa on varmasti ilo työskennellä. Tänä vuonna uuhia karitsoi 120. Avoimien ovien viikonloppuna Aholassa kävi reilut kaksisataa vierailijaa. Monet tulivat Jyväskylästä asti. Osalla oli haaveita myös oman lampolan perustamisesta.

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa ja Nylands Svenska, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme ja Finska Hushållningssällskapet

Tuotantoneuvonta: *Kaie Ahlskog*, ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere, puh. 0400 731 811, tallennukset ja todistukset: *Merja Hietamäki*, puh. 050 345 5449

Talousneuvonta:

Häme: *Satu Näykki*, ProAgria Häme/Someron toimisto, Kiiruuntie 1, 31400 Somero, puh. 020 747 3039. Uusimaa: *Juha Helenius*, ProAgria Uusimaa, Seutulantie 1, 04410 Järvenpää, puh. 020 747 2503. Pirkanmaa: *Päivi Äijänen*, ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48 D, PL 97, 33101 Tampere, puh. 020 747 2776. Varsinais-Suomi: *Esko Aalto*, ProAgria Farma, Artturinkatu 2, 20200 Turku, puh. 010 273 1535. Satakunta: *Erno Uusi-Salava*, ProAgria Satakunta, Itsenäisyydenkatu 35 A, 28130 Pori, puh. 0400 422 658

Etelä- ja Pohjois-Savo, Kymenlaakso sekä Etelä- ja Pohjois-Karjala

Tuotantoneuvonta: *Sari Heltelä-Auvinen*, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, puh. 020 747 3602

Talousneuvonta:

Kymenlaakso: Tulosanalyysi: *Raija Tamminen*, 040-7221873, maksuvalmiuslaskelmat: *Alpo Jaakkola*, puh. 020 747 3409, ProAgria Kymenlaakso ry, Hovioikeudenkatu 16, 45100 Kouvola. Etelä-Savo: *Auvo Gustafsson*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka, Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, puh. 020 747 3586. Pohjois-Savo: *Virva Tenhunen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14, 70111 Kuopio, puh. 044 576 9908. Etelä-Karjala: *Anna Turunen*, ProAgria Etelä-Karjala, Pormestarinkatu 6, PL 46, 53101 Lappeenranta, puh. 020 747 2615

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Österbottens Svenska Lantbrukssällskapet

Tuotantoneuvonta: *Milla Alanco*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki, puh. (06) 416 3435, matka 040 706 0558

Talousneuvonta:

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola, puh. 020 7473261. Keski-Suomi: Tulosanalyysi: *Irene Mäkinen*, puh. 040 587 3245, Likvi ja Elinkeinosuunitelma: *Hannu Laitinen*, puh. 020 747 3341, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19, PL 112, 40101 Jyväskylä. Österbotten: *Tor-Erik Asplund*, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskapet ry, Handelsesp-lanaden 16 D, 65100 Vasa, puh. 050 386 5922. Etelä-Pohjanmaa: *Marjut Viitasalo*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki, puh. 040 353 0227

Oulu ja Kainuu

Tuotantoneuvonta: *Marketta Sarja*, ProAgria Oulu, Ylivieskantie 147, 85500 Nivala, puh. (08) 442 620, matka 040 845 3590

Talousneuvonta:

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Talusperäntie 23, 85230 Talus, puh. 040 764 7904. Kainuu: *Tarja Poikela*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani, puh. 0400 286 786

Lappi

Tuotantoneuvonta: *Armi Uljuu*, ProAgria Lappi, Rantatie 39, 94400 Kemijoki, puh. 0400 484 305

Talousneuvonta: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi, puh. 020 747 2722

Åland

Ålands Hushållningssällskapet, 22150 Jormala, puh./tel 018 329 644 tai/eller 0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Valtakunnallinen koordinointi

Kehityspäällikkö *Pia Parikka*, ProAgria Keskusten Liitto, Viikinaistentie 35, 19210 Lusi, 020 747 2451

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Lappi (Ultraäänimittaukset, eläväEUROP, tiineystarkastukset)

Johanna Alamikkotervo, johanna.alamikkotervo@gmail.com

Vanhaltantie 17, 95300 Tervola, puh. 041 459 6657

Föreningen Ålansfåret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

Maija Häggblom, maija.h@maijas.ax

Ängo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, puh. 040 742 8967

Vastustettavat taudit

Suomessa on katsottu tarpeelliseksi vastustaa tiettyjä eläintauteja lainsäädännön avulla niiden aiheuttamien tappioiden tai vaarallisuuden takia. Näitä tauteja kutsutaan vastustettaviksi eläintaudeiksi. Lammis- ja vuohituottajien kannalta tällä hetkellä oleellimmat vastustettavat taudit ovat lampaiden Maedi-Visna ja vuohien CEA, Scrapie ja sinikielitauti.

Johanna Rautiainen
lammaseläinlääkäri

Vastustettavat eläintaudit on lueltu maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston päätöksessä (1346/1995).

Eläintautilainsäädännössä vastustettavat eläintaudit on edelleen jaettu helposti leviäviin, vaarallisiin tai valvottaviin eläintauhteihin.

Pienien märehtijöiden taudeista helposti leviäviin tauteihin kuuluvat muun muassa sinikielitauti, suu- ja sorkkatauti. Vaarallisiin tauteihin kuuluvat muun muassa bruselloosi, pernarutto, raivotauti, lampaiden ja vuohien TSE-tauti (scrapie). Valvottaviin, välittömästi ilmoitettaviin tauteihin kuuluvat muun muassa muut TSE-taudit kuin scrapie, Medi-Visna, vuohien CAE. Välittömästi ilmoitetta-

Vastustettavaksi helposti leviäväksi eläintaudiksi luokitellaan sellainen eläintauti, joka

- 1) aiheuttaa kansantaloudellisesti merkittäviä tappioita tai
- 2) estää tai haittaa huomattavasti eläinten tai eläinkunnan tuotteiden vientiä tai tuontia tai
- 3) voi tarttua eläimestä ihmiseen aiheuttaen tämän vakavanlaatuisen sairastumisen ja jolla lisäksi on suuri tarttuvuus tai joka leviää erityisen helposti välillisen tai välittömän kosketuksen kautta.

viin muihin tarttuviin eläintauhteihin kuuluvat muun muassa paratuberkuuloosi, Q-kuume, entsoottinen abortti, kasöosi lymfadeniitti, lammassyhy, Mycoplasma capricolum, pulmonaari adenomatoosi ja tarttuva agalaktia sekä muut tarttuvat taudit, joita ei ole Suomessa todettu.

Tuotantoeläinten tarttuvat taudit voivat aiheuttaa huomattavia menetyksiä yksittäiselle tai useammalle tilalle eläinten kasvun heikkenemisen, tuotannon alenemisen tai eläinten kuoleman seurauksena. Eräät tuotantoeläinten taudit, kuten salmonella, voivat myös tarttua ihmiseen. Tämän lisäksi eräät taudit, joita ei Suomessa ole todettu, voivat maahan tullessaan aiheuttaa suuria tappioita koko elinkeinolle, koska ne voivat johtaa rajoituksiin eläinten, lihan ja muiden eläinperäisten tuotteidenkaupassa.

Helposti leviävien eläintautien vastustamisessa on ensiarvoisen tär-

keää havaita tauti heti ensimmäisellä tilalla, jossa sitä maassamme on. Tämän vuoksi kotieläinten omistajien ja kotieläinten parissa työskentelevien tulisi osata epäillä tarttuvaa eläintautia ja toimia oikein ja nopeasti, kun epäily tällaisesta taudista herää.

Maedi-Visna: lentiviruksen aiheuttama, hitaasti etenevä tauti jonka ensimmäiset oireet ovat rauhattomuus, yleiskunnon huononeminen ja vaikeutunut hengitys. Loppuvaiheessa eläin hengittää vatsalihaksillaan, suu auki ja kaula alaviistoon ojennettuna. Joillakin sairastuneilla tavataan myös kuivaa yskää. Ensimmäisten selvien oireiden ilmaannuttua lammis menehtyy yleensä muutamassa kuukaudessa. Tauti tarttuu pisaratartuntana. Sen itämisaika on yleensä vähintään 2-3 vuotta. Jos eläin on saanut tartunnan, se ei koskaan parane taudista. Taloudelliset tappiot aiheutuvat paitsi eläinten menetyksistä, myös heikentyneestä kasvusta ja heikentyneestä jälkeläisten tuotannosta.

Vuohien CAE: vuohella tavattu, viruksen aiheuttama nivel-aiivotulehdus. Tämä tauti muistuttaa taudinkuvaltaan maedi-visnaa, mutta se voi maedi-visnasta poiketen esiintyä jo parin kuukauden ikäisillä kileillä. Sairastuneilla eläimillä todetaan aivotulehduksesta johtuvia oireita sekä keuhkokuumetta. Maidontuotanto alenee merkittävästi. Osa sairastuneista voivat olla oireettomia, mikä vaikeuttaa taudin vastustusta. CAE tartunta leviää maidon mukana kutulta kileille, mutta myös muut elimistön eritteet levittävät tautia. Tähänkään tautimuotoon ei ole hoitoa, vaan sairastunut eläin yleensä menehtyy kuukausissa oireiden alettua.

Maedi-Visnalle ja CAE:lle on ollut paikallinen (yli 20 uuhon katraissa) vastustusohjelma jo yli 15 vuotta. Vastustusohjelma

Kerintä ja tarvikkeet

Kerintä alk 2,75 € / kpl + alv

Terätarjous 24 € / pari + alv

Felco-sorkkasakset 70 € + alv

apua syksyn sorkkanleikkuuseen

WMironworkin lampaan kääntäjä 1180 € + alv

Tmi: Janne Mäkeläinen, 040 835 5233, makelainen@hotmail.com

Eläinlääkäri palsta Johanna Rautiainen
johanna.rautiainen@proagria.fi

perustuu katraan pitkäaikaiselle seurannalle ja veren vasta-ainemäärityksille.

Scrapie: Hitaasti etenevä lampaiden (joskus myös vuohien) keskushermostosairaus, jonka aiheuttaja on prioni. Perimällä on vaikutusta sairastuvuuteen. Taudilla on pitkä itämisaika, 1-3 vuotta, jopa pidempi. Sairastuneet ovat yleensä 2-5 vuotiaita. Oireet alkavat vähitellen; eläimen käytös muuttuu, se laihtuu, vaikka sillä on hyvä ruokahalu. Sillä on ylikorostuneet liikkeet, tasapainohäiriöitä, tärinää ja jopa kouristuksia.

Sairastunut eläin näyttää kutisevan voimakkaasti ja sillä on imemisrefleksejä. Hoitoa ei ole ja kuolema seuraa yleensä puolen vuoden kuluessa oireiden alkamisesta. Tauti tarttuu emältä jälkeläisille ja voi tapahtua jo kohdussa. Myös tavallisessa eläin-eläin kontaktissa tartunta on mahdollinen.

Vastustamisessa on tärkeää eläinten tuotikontrolli ja tilanteen jatkuva seuranta. Suomessa on ollut pakollinen vastustusohjelma jo yli 15 vuotta (yli 20 uuhien katraissa). Vastustusohjelma perustuu katraan pitkäaikaiselle seurannalle; vuosittaiset käynnit, joissa tarkastetaan mahdolliset taudin oireet.

Sinikielitauti: polttiaisten levittämä virus tauti. Virus aiheuttaa tautia märehittöissä, jotka voivat saada tartunnan siis vain polttiaisten välityksellä. Sinikielitauti aiheuttaa suuria taloudellisia tappioita sillä se muun muassa lisää kuolleisuutta, laskee maidontuotantoa, laskee hedelmällisyyttä, lisää sikiökuolleisuutta ja heikkojen karitoiden syntymistä. Oireita lampailla ovat muun muassa korkea kuume, päänaalueen turvotus, hengitysvaikeudet, huonokuntoisuus, voimakas syljeneritys, silmä- ja sierainvuodot, haavaumat suussa ja suun ympärillä sekä pistemäiset verenvuodot ohuen ihon alueella.

Vuohilla oireet ovat hyvin samantapaiset kuin lampaalla, mutta selvästi lievemmat.

Tautiin ei ole hoitoa, tärkeintä on nesteytyksellä ja kipulääkkeillä lievittää eläimen kärsimystä. Kuolleisuus voi yksittäisiä katraissa olla suuri, mutta sairauden voimakkuus voi vaihdella katraiden välillä suuresti.

Oireiden tunnistaminen ja taudista ilmoittaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä taudin purkauksen rajoittamisessa ja leviämisen estämisessä.

Lisätietoa taudeista saa *Eviran verkkosivuilta* www.evira.fi

Mikä karanteeni, miksi?

Eläintautitartunnat tilalta toiselle tapahtuvat tavallisimmin eläinten välityksellä, erityisesti oireettomien taudinkantajien välityksellä. Tämän estämiseksi tarvitaan karanteenia.

Tyypillistä esimerkiksi lievässä keuhkotulehduksessa on, että eläin on myyntitilalla oireeton, mutta muutos ja kuljetus stressaavat eläintä, laskevat sen vastustuskykyä, jolloin tauti provosoituu ja ilmenee tässä eläimessä ostotilalla.

Tällöin taudin kantaja ei ole oireeton, vaan taudinlähde uudessa lampolassa on helposti pääteltävissä. Joskus lähtötilalla oireettomana eläneet kantajat voivat kuitenkin säilyä ”muutosta” oireettomina, mutta silti tartunnan lähteinä.

Tärkeä on siis huomata, että vaikka myyjä toimii vastuullisesti ja ajattelee myyvänsä terveen eläimen, se voikin olla oireeton taudin kantaja.

Taudin tartunnan kannalta oleellisia ovat eläinten kontaktit, eli riskit kannattaa ottaa huomioon eläimiä ostettaessa, niitä lainattaessa (pässit), näyttelyissä ja yhteislaidunnuksessa.

Karanteeni on tässä pulmatilanteessa apuna. Se on tilalle tuleville uusille/lainatuille eläimille tarkoitettu paikka eri rakennuksessa kuin muu katras. Hoidettaessa näitä uusia eläimiä käytetään vain karanteenille tarkoitettuja suojavarusteita (haalari + jalkineet) ja siellä käytettävät välineet, kuten juomaämpärit ovat karanteenin omia.

Karanteeniin laitetaan uudet/lainatut eläimet vähintään kolmeksi viikoksi. Näiden eläinten kanssa karanteeniin voi laittaa muutaman katraan oman lampaan (poistolampaan). Karanteenin aikana tarkkaillaan ostettuja eläimiä ja mahdollisia taudin oireita. Myös mukaan laitettuja poistolampaita tarkkaillaan.

Katraan omat lampaat toimivat karanteenin indikaattorilampaina. Jos uusi lammas kantaa oireettomana jotakin tarttuvaa tautia, johon katraalla ei ole immunitteettia, omat lampaat todennäköisesti sairastuvat ja saavat oireita. Karanteenin aikana uuden eläimen kantama tauti voidaan hoitaa tai mahdollisesti tehdä päätös, ettei ostoeläintä oteta lainkaan katraaseen, vaan se palautetaan tai lopetetaan. Karanteenin aikana voidaan tarvittaessa ottaa myös halutut näytteet (ulostenäytteet / verinäytteet / raapenäytteet).

Rajojen ulkopuolelta tuotuja eläimiä koskevat tuontimaasta riippuen tuontivaatimukset, joihin sisältyy myös vaatimus karanteenista. Tuonin yhteydessä karanteeni on kestoltaan yleensä noin 4 viikkoa, mutta saattaa olla paljon pidempikin. Asia tulee tarkistaa aina tuonin yhteydessä ja tilojen, jotka suunnittelevat elävien eläinten tuontia, tulee ajoissa varautua karanteenin järjestämisen.

Aidan toiselta puolen – lammasaiheisia kuulumisia maailmalta

Palstalle kootaan lamm- ja vuohiaiheisia uutisia ja kuulumisia ulkomaisista lähteistä.

KOONNUT: Terhi Torikka

RUOTSIN ENSIMMÄISET ALKIOKARITSAT

Ensimmäiset alkionsiirrolla alkunsa saaneet karitsat syntyivät *Ina Erikssonin* tilalla kesäkuussa. Kaikkiaan 121 siirretystä alkiosta syntyi yhteensä 70 karitsaa.

Myös karitsointi itsessään sujui Erikssonin mukaan hyvin. Dorper-rotuiset karitsat painoivat syntyessään 3,5-4,5 kiloa. Emoiksi oli valittu muutaman kerran karitsoineita uuhia, jotka olivat terveitä ja osoittautuneet hyväksi emoiksi.
Fårskötsel 5/2010

RESISTENTTEJÄ PARASIIITTEJA OLETETTUA VÄHEMMÄN RUOTSISSA

Monissa suurissa lammastalousmaissa taistelu parasititeja vastaan on johtanut lääkkeille resistenttien kantojen syntymiseen.

Tuoreen tutkimuksen mukaan Ruotsissa resistenttien tilanne on odotettua parempi.

Kaikkiaan 90:stä eri puolilla Ruotsia tutkitusta katraasta resistenttejä kantoja löytyi vain kahdesta. Tulos kertoo tutkijoiden mukaan siitä, että parasititkontrollista on annettu oikeanlaisia ohjeita ja tuottajat ovat noudattaneet niitä.
Fårskötsel 5/2010

RUOTSI PIAN VAPAA SINIKIELITAUDISTA

Ruotsissa etsitään syys-lokakuun aikana noin 600 lamm- ja nautakatraasta merkkejä sinikielitaudista. Testaus tarvitaan, jotta maa voidaan julistaa vapaaksi taudista ja rajoitusalueet voidaan poistaa. Testaukseen otetaan vain rokottamattomia eläimiä.

Rajoitusalueiden poistaminen edellyttää, että maassa ei ole kahteen vuoteen esiintynyt tautia. Vuonna 2009 tapauksia ei ollut yhtään. Rajoitteet poistetaan kuluvan vuoden marraskuussa, jos kaikki testitulokset ovat negatiivisia.
Fårskötsel 3/2010

USA:N MAATALOUSMINISTERIÖ OSTI ISON SATSIN LAMPAANLIHAA

Yhdysvaltojen maatalousministeriön (USDA) maatalouden markkinointipalvelu on ostanut yli 80 000 kiloa lampaanlihaa käytettäväksi kansallisissa ruoka- ja ravitsemusohjelmissa.

American Sheep Industryn presidentti *Glen Fisher* on kauppaan hyvin tyytyväinen. "Tämä on loistava mahdollisuus kansalaisille maistaa lihaa, jota he eivät ehkä muuten tulisi maistaneeksi."
Sheep Industry news 9/2010

LAMMASREHU UUTUUS!

UUSI LAMMASREHU MINIRAKEELLA

LAMMAS-TÄHTI

- tasapainoinen, kaurapitoinen täysrehu uuhille, päseille ja karitsoille
- sopii säilörehu-, kuivaheinä- ja laidunruokintaan
- sisältää myös molybdeeniä, joka ehkäisee kuparin kasaantumisen kudoksiin. Tämä on tärkeä ominaisuus varsinkin liharotuisia lampaista kasvattaessa.
- maittava, pölyämätön 3mm minirae
- saatavana 40kg säkissä ja 960kg lavoissa

91600 Utajärvi
Puh. (08) 5144 715
Telefax (08) 5421 892

www.kinnusenmylly.fi
kinnusenmylly@kinnusenmylly.fi

TUTUSTUMISTARJOUS!

(voimassa syyskuun loppuun)

264€ / 960kg lava

+ paikkakunnan rahti ja alv 13%

myynti: maatalouskaupat

10 kysymystä

Lammas & vuohi kysyi 10 kysymystä lampaan tai vuohen hätäteurastamisesta, teurastamisesta omaan käyttöön ja lopettamisesta. Vastaajana Köyliön kunnaneläinlääkäri *Lassi Kauko*, joka toimii myös Lallin Lampaan tarkastuseläinlääkärinä.

1. Milloin lammas tai vuohi tulee hätäteurastaa?

Eläin tulee lopettaa, jos se on sairastunut tai loukkaantunut eikä sitä voi tai kannata hoitaa ja sairastuminen tai loukkaantuminen tuottavat sille kipua ja tuskaa. Mikäli on arvioitavissa, että se vielä kelpaisi elintarvikkeeksi, se voidaan teurastaa. Lopetus ja hätäteurastus eivät siis ole sama asia! Hätäteurastuskelpoinen voi olla esimerkiksi eläin, joka loukkaantumisen tai muun jalkavaivan takia ei pääse teuraskuljetukseen. Eläin, jolla on kova kuume, paha kohtutulehdus tai mahdollisesti mätiä karitsoita sisällä ei yleensä kelpaa teurastettavaksi, vaan se voidaan joutua lopettamaan.

2. Kuka saa tehdä teurastuksen?

Teurastuksen saa tehdä se, jolla on siihen taito. Erityisiä pätevyysvaatimuksia ei ole. Parhaiten teurastuksen voi oppia olemalla ensin jonkun osaavan avustajana. Suomessa voi oppisopimuksen kautta saavuttaa teurastajan ammattitaidon, mutta lampurien on varmaan vaikea päästä tällaiseen koulutukseen mukaan, osa siitä tapahtuu käytännön työssä teurastamossa.

3. Mitä ruholle tehdään teurastuksen jälkeen?

Teurastuksen jälkeen ruho jäähdytetään mahdollisimman nopeasti. Ruho voi riippua kylmässä joitain päiviä ennen paloittelua. Paloittelun jälkeen lihat voi joko edelleen pitää kylmässä tai pakastaa sen mukaan, kuinka pian ne on tarkoitus käyttää.

4. Missä tapauksessa on mahdollista teurastaa lampaista tai vuohia omaan käyttöön?

Omaan käyttöön voi lampaista tai vuohia teurastaa aina tarvittaessa.

5. Tarvitaanko omaan käyttöön teurastamiseen lupa?

Ei tarvita.

6. Minkälaisissa tiloissa teurastuksen tulee tapahtua?

Mitkään määräykset eivät koske tiloja, missä teurastetaan omaan käyttöön. Sinänsä on helppo käsittää, millaisissa paikoissa työ käy: puhtaat pestävät tilat, hyvä valaistus, käytettävissä kuumaa ja kylmää vettä, lattiakaivo. Lisäksi ainakin lämpimänä vuoden aikana tarvitaan paikka ruhon jäähdytystä varten. Jäähdytysmahdollisuus voi monesti löytyä metsästysseurojen riistateurastamoista ainakin metsästyskauden ulkopuolella.

7. Miten/missä näin teurastettua lihaa saa käyttää?

Tilalla teurastettua lihaa saa käyttää vain tuottajan omassa taloudessa eikä sitä saa luovuttaa eteenpäin, ei edes antaa lahjaksi.

8. Täytyykö liha tai työtilat tarkastuttaa?

Ei. Oikeastaan lihaa ei edes voi tarkastuttaa, lihantarkastusta tehdään vain hyväksytyissä paikoissa teurastetuille eläimille. Työtiloja kotiteurastuksessa eivät myöskään koske mitkään säädökset.

9. Mitä teurasjätteille kuuluu tehdä?

Kotiteurastuksen tuottama pieni jätemäärä saadaan haudata. Jos eläimiä on jouduttu pelkästään lopettamaan, tulee raadot toimittaa raatokeräilyä kautta destruktiolaitokseen suurimmasa osassa maata.

10. Miten teurastus käytännössä tapahtuu?

Teurastus aloitetaan tainnuttamalla eläin, ampumalla tai sähköllä, tilaolosuhteissa useimmiten varmasti ampumalla. Pulttipistooli on sikäli suositeltava, että ei ole vaaraa lentävän luodin kimmokkeista tai harhaluodeista. Tainnutettu eläin pistetään, eli kurkun suuret verisuonet leikataan auki ja eläin nostetaan roikkumaan takajaloista. Seuraavassa vaiheessa pää leikataan irti, ruho nyljetään, sorkat ja jalkojen alaosat etupolvista ja kintereistä leikataan pois. Nyljetyn ruhon vatsaontelo avataan, poistetaan suolisto, avataan rintakehä ja poistetaan rintaontelon elimet. Varsinkin nytkiessä varotaan ruhon tahriutumista, käsiä pestään usein.

Tunteikas, mutta perusteltu ja oikea päätös

Vastuulliseen eläintenhoitoon kuuluvat myös päätökset, jotka tulevat eteen eläimen sairastuessa vakavasti. Hätäteurastus tai lopetus on asianmukaisesti hoidettuna tapa taata eläimelle armollinen kuolema, kun muut keinot aiheuttaisivat turhaa kärsimystä.

Vahinko ei tule kello kaulassa, joten tilanteisiin on varauduttava etukäteen ainakin ajatustasolla. Kokeneen teurastajan opastuksella riittävät tiedot ja taidot teurastuksesta oppii jokainen. Isoin kynnyks on monelle henkinen puoli, kun miettii voisiko eläimen vielä pelastaa. Monesti ollaan kuitenkin jo siinä tilanteessa, että lopetuspäätös on parhain palvelus. Tilanne voi olla tunteikas, vaikka päätös on perusteltu ja oikea.

Vuonna 1996 kävin teurastus- ja lihanleikkuukurssin, jossa käytiin läpi eläinten lopetukseen ja teurastukseen liittyvät perusasiat myös käytännössä. Vastavaa kurssia voin suositella jokaiselle lampaista ja vuohia pitävälle.

Kursseja ja kotiteurastuspalveluita on tarjolla vähän. Toivon kuitenkin kysynnän lisäävän tarjontaa. Koulutusta kannattaa kysellä mm. oppilaitoksista, kansalaisopistoilta, hirviseuroilta ja teurastamoilta.

Kaisa Varjoaho

Kiertävä keritsijä Matt Smith esittelee taitojaan.

Kerintää maailmanennätysmiehen matkassa

Yhdeksän vuotta ammatikseen kerinnyt uusi-seelantilainen Matt Smith kiertää keritsemässä ja kilpailemassa ympäri maailmaa.

Elina Vainio

Monipuolinen lammas ja vuohi-hanke
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Matt Smith on kerinnyt lampaista 13 -vuotiaasta. Nykyään Matt kiertele kotimaansa lisäksi keritsemässä ympäri maailmaa, niin työkseen kuin kisoisakin. Hän on toiminut ammattilaisena yhdeksän vuotta.

Alkuun Smith keritsi yksin. Työt ovat kuitenkin lisääntyneet niin, että on tullut tarve työparille. Viime vuonna apuna oli Smithin veli. Suomessa työparina oli *Sean Kerlin* Irlannista.

Työt jo vakiintuneet

Suomessa Smith kävi ensimmäisen kerran vuonna 2007. *Hannes Urbanik* Virosta toimii hänen kuskinään

ja reittijärjestelijänään Virossa ja Suomessa. Hanneksen tuttava toi Mattin Vieroon keritsemään tavattuaan tämän Amerikassa. Siitä on nyt jo ainakin neljä vuotta.

Työreitti on melko vakiintunut: keväällä kuusi viikkoa Amerikassa ja kaksi Virossa. Suomessa ollaan 10 päivästä kolmeen viikkoon, riippuen tilojen määrästä, Smith kertoo.

Täältä matka jatkuu Englantiin, jossa kerintään menee 2,5 kuukautta. Siellä lampaista keritään noin 34 000. Elokuussa palataan Vieroon, jossa vietetään kolme-neljä viikkoa. Virosta keritsijät tulevat Suomeen Lappiin, jossa työskennellään kahdesta kolmeen viikkoa. Lapista pari lähtee kotimatalle, pysähtyen Amerikassa välillä myös paluumatkalla. Kerintäkausi Uudessa-Seelannissa kestää lokakuusta maaliskuuhun.

Yleensä lampaista keritään kahden tunnin jakso, jonka jälkeen pidetään puolen tunnin tauko. Kylmällä säällä kerintä on fyysisesti raskaampaa.

”Teillä on yritystä täällä, se on mukava nähdä. Jotain asioita tekisin toisin, mutta toisaalta, olen niin lyhyitä aikoja täällä”, Smith tuumii Suomen lammastaloudesta.

Ennätykset on tehty rikottaviksi

Kisassa on yleensä viisi keritsijää, joista kukin kerii viisi lammasta. Smith käy kisoissa silloin tällöin. Jonkin aikaa sitten hän päätti rikkoa kerinnän maailmanennätyksen, jonka Jimmy Clark oli tehnyt 560 lampaalla kahdeksassa tunnissa kaksi vuotta aiemmin.

Smith onnistui tavoitteessaan. Hän teki ennätyksen kerimällä 578 lammasta kahdeksassa tunnissa. Ennätys

tehtiin valvotusti Uudessa-Seelannissa. Mattin ennätyksestä löytyy tietoa muun muassa internetistä ”matt smith sheep shearing record” -haulla.

Työtoveri Irlannista

Smithin kerintätoveri, irlantilainen Sean Kerlin on, kuten Mattkin, aloittanut kerinnän 13-vuotiaana. Seanin kotona on 350 uuhien katras. Irlannissa pääasiallisia rotuja ovat suffolk, texel, mule ja scottish black sheep, joka on ulkona oikeastaan ympäri-vuotisesti. Muita saatetaan ottaa si-

sätiloihin karitsointi-aikaan.

Ammattilaisena Sean on toiminut kolmisen vuotta. ”Tapasin Mattin Uudessa-Seelannissa kerintäkilpailussa. Matt opetti minua kerinnässä ja pyysi mukaan töihin.”

He ovat kiertäneet keritsemässä Uudessa-Seelannissa 4,5 kuukautta eri vuodenaikoina. Tämän lisäksi Sean on ollut Mattin mukana Englannissa, Virossa ja nyt Suomessa.

Kerintä on alkuvuodesta hankalampaa, koska villa on tiukassa. Lampaat ovat myös stressaantuneempia

pitkän sisäkauden jälkeen kerittäessä. Elokuussa työ on helpompaa, ja lampaat ovat muutenkin kesympiä Suomessa kuin Irlannissa. Ero johtuu siitä, että Irlannissa lampaat ovat suuren osan vuodesta laitumella, Kerlin mieltii.

Suomesta Kerlin on samaa mieltä Smithin kanssa; täällä on aktiivisuutta. ”Osalla muiden maiden lampureista voisi olla opittavaa.”

Matt Smithin voi tilata keritsemään Suomessa Rune Nyvallin kautta puh. 040 746 8896 tai seijan@suomi24.fi.

Lampaan kerinnän SM ratkottiin Uusikaarlepyyssä

Ruotsinkielisen Pohjanmaan lammaskerho Österbottens Svenska Färförening järjesti kerinnän SM-kilpailut elokuussa. Voiton otti maalahtelainen *Jan-Erik Revahl*.

Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Kilpailut olivat vaarassa peruuntua, koska ilmoittautumisajan päättyessä oli liian vähän ilmoittautuneita. Lopulta osallistujia kuitenkin ilmoittautui peräti kahdeksan. Kilpailusarja oli avoin kaikille, joten kahdeksasta kilpailijasta kaksi tuli Virosta.

Suomenmestaruudesta kilpaili kuusi miestä, joiden joukossa oli useita uusiakin kilpailijoita. Suuren osallistujamäärän vuoksi tuomaristo päätti, että kerinnät suoritetaan kahdessa erässä. Näin yleisö näkee enemmän ja pisteiden lasku saadaan tehtyä nopeammin. Tuomareina toimivat *Veikko Pyykönen*, *John Dablin* ja *Milla Alanco*. Lampaat olivat huhtikuussa syntyneitä suomenlammasuuhia *Magnus Bergin* tilalta Pensalasta.

Yleisöä oli runsaasti, varsinkin kerintäkilpailun aikaan kerintäaition ympärystä täyttyi uteliaista ihmisistä. Kilpailun avasi kaupunginjohtaja *Gösta Willman*. Todella kuumassa säässä käyty kisa oli jännittävä ja tasainen.

Kokeut keritsijä Jan-Erik Revahl Maalahdesta otti voiton haavattomalla ja tasaisella kerintäjäljellä. Toinen palkinto ratkesi nopeamman ajan perusteella närpiöläiselle *Bengt Norbackille*, joka sai samat pisteet kuin virolainen *Peedo Fiks*.

Ohessa myös markkinat

Lammasmarkkinatorilla oli koko päivän myynnissä monenlaista lampaisiin liittyvää. Kaksitoista yrittäjää ja yhdistystä esitteli toimintaansa. Lammasyhdistyksen kahvioissa myytiin muun muassa lammasmakkaraa.

Kilpailun palkinnot jaettiin juhlavasti herkullisen lammasilallisen jälkeen. Perinteisen rahapalkinnon ja Lammastalous säätiön kiertopokaalin lisäksi suomenmestarit saivat vanhojen käsikeritsimen muotoiseksi huovutetut mitalit sekä tavalliset mitalit.

Suuri kiitos kaikille tapahtumassa mukana olleille!

Lampaankerinnän suomenmestaruuskilpailu 14.8.2010

Tuomarit: John Dahlin, Veikko Pyykönen ja Milla Alanco

Österbottens Svenska Färförening

	Kilpailijan nimi	Kerintäaika 0-30 pistettä				Kerinnän tasaisuus 0-20 pistettä				Haavat 0-10 pistettä		Haava		Tulos 0-60 pistettä	
		Lammas 1	Lammas 2	Aika yht.	Pisteet	Lammas 1	Lammas 2	Pisteet	Lammas 1	Lammas 2	keskiarvo	yht.			
SM1	1. Jan-Erik Revahl, Övermalax	2,20	2,20	4,398	27	10	9,5	19,5	10	10	10	56,5			
SM2	2. Bengt Norback, Närpiö	1,48	2,24	4,121	28	8	8	16	10	10	10	54 *			
	3. Peedo Fiks, Viro	2,14	2,362	4,502	27	9	8	17	10	10	10	54 *			
SM3	4. Aki Kaitamäki, Jurva	2,40	2,26	5,067	26	9	9,5	18,5	8	10	9	53,5			
	5. Henry Järä, Huittinen	2,53	2,46	5,390	25	9	9	18	10	10	10	53			
	6. Johnny Dahlin, Vöyri	2,565	2,571	5,536	25	8	9	17	8	10	9	51			
	7. Andros Fiks, Viro	2,246	2,297	4,543	27	7	8	15	6	10	8	50			
	8. Rauno Pohjasenaho, Kemnmaa	3,22	2,54	6,156	24	7	7	14	8	10	9	47			

* aika ratkaisi sijan

Kilpailu oli avoin kaikille keritsijöille, joten osallistujia oli myös Virosta. Suomen Mestaruudesta kilpailivat vain Suomen kansalaiset.

Kerittyä & karstattua

TEKSTI JA KUVAT: Pia Parikka

Muista!

Syksyn 2010 indeksilaskenta-aikataulu:
Tuotosseurantatiedot rekisterissä viimeistään
12.10., 26.10., 16.11., 7.12., 20.12. ja 11.1.2011

Lammastalous eturivissä - sektorin imago uusiutui

Yleisö haltioitui lammastosaston uudistuneesta ilmeestä ja ohjelmasta Mikkelin Farमारissa. Onnistunut mediakampanja viimeisteli sektorin imago uudistuksen.

Vaikka ennätyshelteet korvensivat Suomea, riitti Farमारin lammaskentällä yleisöä, kun moderni lammastalous esittäytyi. Nykyaikainen elementtilampola käsittelyrännineen ja työnäytöksineen mursi vanhoja uskomuksia lampaiden käsittelyn ja punnitsemisen vaikeudesta. Laaja rotujen kirjo sekä neuvonnan ja paikallisen lammaskerhon läsnäolo täydensivät kokonaisuutta.

Rakennearvostelu tutuksi

Lammaskerhän ohjelma sisälsi paljon uusia kiinnostavia elementtejä. *Sari Heltelä-Auvinen* ProAgria Etelä-Savosta toi Farमारin uutuuksena yleisön nähtäväksi kolmiroturisteytykset (suomenlammas-dorset-uuhi x texel-pässi) sekä Knarrhultsin aitaelementeistä kootun lampolan.

Farमारin ensiesityksensä niin ikään saaneet lampaiden käsittelynäytökset järjestettiin peruuttamisenestovarustuksella, vaa'alla ja jakoportilla varustetussa käsittelyrännissä.

Paimennäytökset olivat yksi Farमारin kiitellyn kotieläinkentän vetonauloista. Tässä taitojaan esittelee Peppi Laine yhdessä bordercolliensä kanssa.

Farमारin yleisön suosioon nousseen Dorset-pässi Herculeen elämää seurattiin Ylen radiotaajuuksilla kesän ajan.

Yleisön eläinsilmä harjaantui rakennearvosteludemonstraatioissa. Perinteiset ja suositut rotuesittelyt ja paimennäytökset kuuluivat myös Farमारin ohjelmaan.

Julkisuutta ja julkiksia

Dorset-rodun jalostuslampolana toimiva Putkisaloon Kartano oli nimetty yhdeksi Farमारin nimikkotiloista. Tilan emäntä *Susanna Nuutinen* ja

isäntä *Mikael Westerstråble* olivat eläimien ansiokkaasti esillä valtakunnan mediassa näyttelyn alla. Laaja näkyvyys tuoreine kasvoineen vauhditti lammassektorin imagon uudistumista suuren yleisön silmissä.

Putkisalolaisista ja koko lammastosastosta huokunut inhimillinen, mutta tehokas ote eläinten käsittelyyn sekä aito halu tuottaa asiakkaan toiveiden mukaista lähiruokaa saivat näyttelyssä paljon kiitosta.

Myös Suomen poliittisen johdon edustusto vieraili Farमारin lammastosastolla. Erityisesti pääministeri *Mari Kiviniemi* (kesk.) oli kiinnostunut tuotantos suunnan nykytilasta.

Yleisön suurin suosikki taisi kuitenkin olla dorset-pässi *Hercules*, jonka vaiheita on kevään ja kesän kuluessa seurattu Ylen radiokanavilla ja verkkosivuilla.

Farmari.

Farmari 2011 järjestetään juhannuksen jälkeisellä viikolla Porin Kirjurinluodossa.

REHU-ÄSSÄ OY

• LAMMASKIVENNÄISIÄ
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.

• NUOLUKIVET
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@qnet.fi

Kuva: Raimo Kosonen

Syksyn pimetessä...

Rosvolammas

Markus Maulavirta

Kaiva noin metri kanttiinsa kuoppa. Vuoraa kuoppa kivillä, ainakin pohja ja hiekkaa kymmenen sentin paksuinen kerros päälle. Polta pohjalla kunnan nuotiota muutamia tunteja, jotta kivet ja kuopan reunat lämpenevät. Kun riittävästi aikaa kulunut, nosta kuopasta isoimmat hiilikekäleet syrjään.

Laske lammaspaketti kuoppaan ja lapioi hiekkapitoista maata päälle. Maata saa olla päällä noin 15-20 senttiä. Tee päälle nuotio. Sitten voit alkaa "rosvoilla" ja nauttia luonnosta. Tuli saa palaa kuopan päällä noin 5-8 tuntia.

Anna tulen hiipua tai siirrä syrjään ja kaiva lammas kuopasta ja kuori kääreet ympäriltä. Nauti hyvän oluen ja seuran kera.

Rosvolammas

1 nuori karitsa

noin kilo kuorittuja tai hyvin pestyjä porkkanoita

noin kilo kuorittuja sipuleita

noin kilo naurista

perunoita

valkosipulin kynsiä murskattuna

rosmariinia

timjamaia

persiljaa

karkeaa suolaa

Öllyä ja suolaa karitsa hyvin. Hiero yrttejä ja valkosipulimurskaa lihan pintaan.

Täytä vatsaontelo pilkotuilla vihanneksilla.

Jos käytössäsi on kalastajanlankaa, ompele ontelo kiinni. Jos et ompele, kääri karitsan ympärille leivinpaperia reilusti. Tämän jälkeen laita ohut kerros foliota jotta saat nätin paketin.

Päällystä noin sentin verran kosteilla sanomalehdillä ja viimeiseksi foliota. Varmistaaksesi työn helppouden laita viimeiseksi kanaverkkoa karitsan ympärille.

Nyt rosvolammas on valmis laskettavaksi kuoppaan.

Uuden lampurin mietteitä osa 5

Kuva Tytti Riittinen

Syksy on pässin parasta aikaa

Nelikuiset texel-tytöt ovat timmejä pakkauksia.

Kaisa Varjoaho, kaisa.varjoaho@holmantila.com

Kaurat, ohrat ja härkäpavut on saatu puitua viljasiilojen täyteen. Puinnin jälkeen on ollut kahisevan kuivia olkia paalattavaksi talvea varten.

Hellekesä heitti haasteita lammas-tilojen arkeen. Kesän perusrehu on monella tilalla hyvä laidun, mutta kuivuus häittäsi myös nurmen kasvua ja ruokintaa piti meilläkin täydentää lisärehulla. Niittoheinää upposi eläimiin eräskin traktorin peräkärryllinen loppukesän aikana.

Lampaat selvisivät hellejaksosta lopulta yllättävän hyvin. Ruoka maistui, nesteytys oli kunnossa ja varjossa lepäilivät paahteisimmat tunnit. Karitsoiden kasvutahtikin jatkui kiivaana säistä huolimatta. Helteet taisivat stressata enemmän lampuria kuin katraista.

Lampaita töissä ja vapaalla

Kesä on sujunut rattoisasti työn merkeissä. Harvakseltaan tehdyt kesäretket ovat nekin liittyneet tavalla tai toisella lampaisiin.

Päivä Iitin Värikeskuksessa antoi starttipaketin villanvärjäyksen ihmeelliseen maailmaan. Kasvivärjäykseen tutustuminen on kiehtovaa, sitä kautta luonnon antimet avautuvat aivan uudella tavalla.

Samalla oppii myös historiaa, onhan kankaita ja niiden raaka-aineita värjätty luonnonväreillä lähes yhtä pitkään kuin niitä on ylipäänsä valmistettu.

Myös tutustumisreissut eri lammas-tiloilille ja nelipäiväinen rutistus Mikkelin Farmari-näyttelyssä avustavissa tehtävissä olivat ammatillisesti antoisia. Aloittelevana lampurina on hienoa saada mielipiteitä ja arvokkaita neuvoja pitkän linjan ammatilaisilta.

Näppituntumaa ja mittausta

Omaa työtä ja eläinainesta kehittäessä on tärkeää osata käyttää ulkopuolistakin asiantuntemusta ja palveluita. Niinpä pyysin lammasneuvojaa EU-ROP-luokittelemaan ja ultraamaan keväiset texel-karitsat.

Homma oli helteillä rankka, mutta opettavainen. Karitsoiden kasvun silmäilyn lisäksi kannattaa itse kunakin tunnustella reippaasti missä ne muhkeat paistit ja mehevät fileet kasvavat. Eläinkohtaisia eroja alkaa pian löytyä ahkeralla harjoittelulla ja näppituntumaa voi käyttää apuvälineenä eläinvalinnassa.

Neuvojan näkökulma katraasta oli tervetullut. Arvostelutietojen ja punnitus tulosten perusteella on hel-

pompaa tehdä johtopäätöksiä työnsä tuloksista. Hyvin kasvaneita karitsanjotiköitä on palkitsevaa katsella.

Pässit hommiin suunnitellusti

Tämän lehden ilmestyessä pässit ovat päässeet jo töihinsä. Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Jalostussuunniteluun kannattaa käyttää aikaa ja harkintaa, koska oikeat ratkaisut muokkaavat katraista tuottavampaan, terveempään ja vaivattomampaan suuntaan.

Meillä paiskoo töitä tänä syksynä neljä texel-pässiä. Näiden lisäksi itärajan tuntumasta karautti komea oxford down-poika heilastelemaan viimeisiä suomenlampaitamme.

On jännittävää päästä omakohteisesti vertailemaan eri rotujen ominaisuuksia myös risteytyskäytössä ja toimivuutta tilallamme. Tehokkaassa suomalaisessa karitsanlihantuotannossa painottuu tuontitrotujen merkitys. Siksi tuntuu mielekkäältä texel-puhdasjalostuksen ohella ottaa tehot irti muusta eläinaineksesta liharotupässin avulla.

Astutuskaudesta kannattaa tehdä pässillekin mahdollisimman stressitön. Terveen ja tyytyväisen pässin kanssa on lampurin helppoa ja mukavaa tehdä yhteistyötä. Työniloa kaikille astujapässeille!

HERTTA MURO LAMMAS

Vitamiinoitu, kupariton kivennäisvalmiste lampaille

- A-, D- ja E-vitamiinoitu
- Kivennäisaineet: kalsium, fosfori, magnesium ja natrium
- Hivenaineet: seleeni, sinkki, koboltti, mangaani ja jodi
- Ei sisällä kuparia
- Olomuotona pölyämätön muro
- Pakkaus 20 kg

AGRI MARKET

Lisätietoa alueesi rehummyyjältä, Agrimarketista
ja osoitteista: www.suomenrehu.fi,
www.farmit.net, www.agrimarket.fi

 Suomen
Rehu

M

Itella Oyj

altola

Miksi WebWisu & WisuMobile on ylivoimainen yhdistelmä?

Koska saat kaikki samalla kertaa ja helposti viljelysuunnitteluusi.

Ei päivityksiä eikä varmuuskopiointia. Käynnistä WebWisu verkossa ja ole ajan hermolla.

WisuMobilella viljelysuunnitelmasi kulkee kännykässä aina mukana, voit tehdä lohkomuistiinpanot heti pellolla ja merkitä havainnot suoraan kartalle.

Tutustu uutuuksiin ja ota veloituksetta koekäyttöön kahdeksi kuukaudeksi. Saat ohjelman valmiina omilla lohkokartoillasi ja peruskartalla. Suoraan käyttövalmiina.

Klikkaa www.proagria.fi/it

Tutustu uuteen It-kauppaamme. Sieltä saat tietokoneen käyttövalmiina, kotiin tuotuna ja ohjelmat asennettuina! www.proagria.fi/itkauppa

Suunnittelet
viljelysi
sujuvasti

Lähetät
tukihakemuksesi
sähköisesti

Teet
muistiinpanot
heti pellolla

Olet aina ajan tasalla

ProAgria – Menestyksen mahdollisuuksia

ProAgria Keskusten ja ProAgria Keskusten Liiton laatu järjestelmälle on myönnetty ryhmäsertifikaatti.

PRO
Agria